46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 559 ՀԱՅԵՐԷՆ — ՓԵՏՐ. 22/7 ՄԱՐՏ 1903 — ՇԱԲԱԹ — 1320 ՁԻԼՀԻՃԱՅԻ 8 — 22 ՇՈՒՊԱԹ

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Մեծ մաստեր, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ հաս չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسیاسی غزتهدر
صاحب امتیازی : او حانس فرید
اداره یاتمی : باب عالی جادهسنده نومرو ۲۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	3 ամիսէն վեր	3 ամիսէն վար
Պոլսոյ համար	30 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Դրասահմանի համար	25 ֆր	13 »

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ" ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՒՕՏԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
«ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ»

ՄԱՐԴՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՆԸ

Մարդկային ընկերութեան իւրաքանչիւր անհատ կատարելութեան կը ձգտի իր ամբողջ կեանքը մաշեցնելով և նոյն իսկ վրայ տալով զայն՝ իր տեսակէտէն դիտելով այս կամ այն գեղեցիկ յատկութիւնը և բարեմասնութիւնը՝ օրուն եթէ տիրը դառնայ՝ այլեւս ինքզինքը կատարելութեան հասած կը կարծէ իրաւամբ։ Սեղանաւոր մը իր կեանքը կը նուիրէ՝ որպէս զի իր նախորդ համբաւաւոր սեղանաւորներուն նմանի՝ այնպէս որ եթէ ինքզինքը կատարելութեան գագաթնակէտը հասած կ'ենթադրէ։ Որ և իցէ քարոզիչ նոյնպէս եթէ կարենայ բաւական պերճախօսութեամբ քարոզելու կարողութեան մը տիրանալ՝ իր ունկնդիրները դիւթելու ատիճան՝ այլեւս ինքզինքը կատարեալ կոչելու չդեգերիր երբեք։ Եւ ատիճանին ուրիշ շատ մը յատկութիւններ, որոնք բնականաբար ազնիւ փափաքներ են միշտ և գովեստի արժանի։

Ուրիշ մարդիկ ալ կան որոնք իրենց ատիճանին, կոչումին և դիրքին համեմատ կատարելութեան հայեցակետ մը կ'ունենան, որուն կը ձգտին իրենց բոլոր ուժովը և ամբողջ կարողութեամբը. այսպէս ըմբիշի մը իտեալը կ'ըլլայ շատ անուանի և շատ համբաւաւոր ըմբիշներու նմանիլ՝ որոնք երբեմն ապրած են և որոնք այլեւս վերջնականապէս պատմութեան կը վերաբերին։ Եւ ամէն անգամ որ մարդիկ այս կամ այն յատկութեան մասին կատարելութեան կը հասնին՝ փառասիրական յոխորտանք մը կը պատէ զիրենք՝ առանց խորհելու որ իրենց կատարեալ չե՛ն քանի որ միշտ պիտի մնայ յատկութիւն մը՝ ձիրք՝ որոնց մէջ իրենց հաւասարապէս չեն կրնար հասնիլ և հետեւաբար կատարելութեան բարձագոյն ատիճանին վրայ չեն գտնուիր իրենք։ Ճշմարիտ կատարելութիւնը հաւասարապէս ամէն բանի մէջ կատարեալ ըլլալուն մէջ կը կայանայ ամէն առեն։ Այսպէս ամէնէն մեծ խորհող միտքերը և հանճարները, ճարտարագործները, գեղեցկագիտական ճաշակը զարգացնողները որոնք մեր երկրագունդին վրայ երեւցած են երկար դարերու միջոցին՝ թերութիւն մը միշտ ազդելք եղած է որ անոնք իրապէս կատարեալ չըլլան։ Ճշմարիտ կատարելութիւնը այս կամ այն անձին մէջ չկայանար երբեք։ Բայց եթէ մարդիկ կատարեալ չեն կրնար ըլլալ՝ գէթ կրնան ամէն ժամանակ կատարելութեան ձգտիլ։ Կատարելութեան ձգտիլ իր բոլոր ուժովը, ա՛յս ըլլալու է ամէն առեն բոլոր մարդոց տեսակէտը, մեկնակէտը և վերջակէտը, մէկ խօսքով իտեալը։ Վասն զի ճշմարտապէս անո՛նք միայն մեծ են որոնք կատարելութեան կը ձգտին ու կ'աշխատին իրապէս կատարեալ ըլլալ։ Բայց իր անձին կատարելութեան մէջ չկայ երբեք եսասէր ամբարտաւանութիւն մը և ոչ ալ ուրիշները ատելու սիրալ և արհամարհելի բնաւորութիւնը։ Կատարելութիւնը երբեք չհաշտուիր ամբարտաւանութեան և ատելութեան հետ։

Սաղային մտքին զարգացումը և ընդունակութիւնը բաւական չեն մարդս կատարեալ ընելու. մտքին հետ պէտք է կատարեալ ըլլայ նաեւ սիրտը, երկուքն ալ առանձին մնացած ատենին բնաւ պայման մը չեն կրնար ըլլալ կատարելութեան։ Եւ երբ որ երկուքը մէկ համերաշխաբար գործեն մարդը ինքզինքն կատարելութեան ճամբան կը մտնէ. բոլոր մտքի տէր մարդիկ կատարեալ չեն՝ քանի որ շատ անգամ իրենց սրտին թրթռացումները կը պակսին իրենց կուրծքերուն տակ։ Եթէ աշխարհ միտքը զարգացնելով կատարեալ կ'ընէ՝ հոգին կատարեալ ընողը յաւիտենական գիրքն է՝ Աւետարանն է։ Հոգիին կատարելութիւնը մարդիկ Աւետարանին կը պարտին։ Ուրեմն մեր միտքին կատարելութեան հետ պէտք է աշխատինք կատարելութեան հասցնել հոգին և սիրտը և պահ մը մտիկ ընենք Յիսուսի՝ որ միակը եղաւ իրաւ կատարեալ մեր երկրագունդին վրայ և որ կը հրաւիրէ մեզի կատարեալ ըլլալ մեր երկնաւոր հօրը պէս։

Եւ մենք որ ամբողջ կեանքերնիս կը նուիրենք որպէս զի կատարելութեան հասնի մեր հոգին իր նման, չպիտի՞ փափաքինք գոնէ Աւետարանով կատարեալ ըլլալ մեր երկնաւոր Հօր պէս։ Ո՛չ Աւետարանի անունէն խրտչեցէք դուք և ոչ Յիսուսի անունէն, անոնց միջոցաւ մարդոց տրուած կատարելութիւնը նոյն իսկ մարդկային կատարելութիւն է. Աւետարանով միայն կարելի է իրապէս մարդ ըլլալ։ Ո՞վ չպիտի փափաքի մարդ ըլլալ։

Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ քրիստոնէի մը և հետեւաբար ճշմարիտ մարդու մը կատարելութիւնը։ Աւետարանը մեզի ցոյց կուտայ բոլոր միջոցները։ Ո՞վ որ կատարեալ ըլլալու բաղձանքն ունի իր սրտին խորը, ո՞վ որ երկնաքարշ կիրքերէ վեր բարձրանալու փափաքը և իղձը ունի իր էութեանը մէջ, ո՞վ որ իրապէս մարդ ըլլալ կ'ուզէ՝ թող Աւետարանին կատարելութեան աղբիւրին դիմէ (բաղդ. Մատթ. Ե. Զ. Է.)։ Մի՛ արհամարհէք կատարելութիւնը, ինչպէս չէք արհամարհեր պերճանքը, մի՛ ատէք անոր հասնելու բոլոր միջոցները և նոյն իսկ դժուարութիւնները՝ ինչպէս չէ՛ք ատեր պերճանքը ձեռք բերելու համար կարեւոր եղած դրամը։ Ինչպէս առանց դրամի պերճանք և չքեղութիւն չկայ՝ նոյնպէս առանց Աւետարանի կատարելութիւն չկայ։ Միայն Աւետարանը կը բարձրացնէ քրիստոնէին բոլոր զգացումները և կ'ազնուացնէ զանոնք, կը օրթացնէ հոգին և մարդը իրապէս կը փոխէ նոր մարդ կ'ընէ։ Աւետարանը բարոյականին աղբիւրն է։ Բարոյականը, հիմը և վախճանն է իրական կատարելութեան։ Ո՛վ որ բարոյական չունի կատարեալ չէ՛ անիկա։

Ճշմարիտ քրիստոնեան ո՞վ օրինակ առնելու է կատարելութեան։ Յիսուս հրամայած է որ մեր երկնաւոր Հօր պէս կատարեալ ըլլանք, ուրեմն մեզի թոյլ տրուած է Աւետարանով նոյն իսկ Աստուծոյ հաւասարիլ. ահա՛ դա՛ւն որ Աւետարանը կ'անտեսես, տե՛ս թէ անիկա ի՞նչպէս զքեզ կը բարձրացնէ՝ Աստուծոյ կատարելութեան և հետեւաբար Աստուծոյ մեծութեան և փառքին. բաւական է որ դա՛ւն Աւետարանին վրայ ձուլուիս։ Այդ ձուլումը նոյն իսկ փորձի բովը մը պիտի ըլլայ՝ ուրկէ մաքրուած, սրբուած դուրս կ'ելնէ քրիստոնեան իր ճակատին վրայ կրելով կատարելութեան նշանը։ Անիկա նեղ ճակատ կատարելութեան հանող ճամբան կ'ըլլայ, փոխանակ այն լայն և սակաւն ստորնութեան, երկնաքարշ կիրքերու ճամբուն՝ որուն վախճանը փոխանակ կատարելութեան՝ ստորնութիւն է, յաւիտենական կորուստ է. ո՞վ պիտի ուզէ որ կորսուի ինք յաւիտենապէս։

Բնաւ կատարելութեան պայման չեն հարստութիւնը, ճոխութիւնը, հանգիստը և հաճոյքի անձնատուութիւնը, և մանաւանդ փառքը։ Թէ որ կատարեալ ըլլալ կ'ուզես՝ կ'ըսէր Յիսուս աղնուական և հարուստ երիտասարդին՝ գնա՛ բոլոր ունեցածներդ ծախէ և աղքատներուն տո՛ւր եւ եկուր։ Բոլոր կատարելութեան փափաքողներուն այս պատասխանը կուտայ Աւետարանը։ Ապրիլ Յիսուսի ապրած կեանքը, Անոր սիրան ու հոգին ունենալ՝ լաւագոյն երաշխիքն է կատարելութեան։ Իր անձին օգտակարութեան մէջ չկայանար կատարելութիւնը, այլ անձնազոհութեան մէջ ուրիշին օգտին համար։ Թող Յիսուսի խօսքը զանգ չարտամեցնէ, ինչպէս արտամեցուց հարուստ և ազնուական երիտասարդը։ Հարստութիւնը և ազնուականութիւնն Թող միջոցներ ըլլայ կատարելութեան հասնելու։ Տրտմութիւնը կատարելութեան նշան չէ՝, այլ ըլլատամ մը է անիկա բարոյական ուժերու։ Տրտմութիւնը երբեք չհաշտուիր կատարելութեան հետ՝ ինչպէս ծուլութիւնը չհաշտուիր աշխատութեան հետ։ Գողոս առաքեալ անգամ կը հրամայէր որ հաւատացեալները իրեն նմանին՝ ինչպէս որ ինք Քրիստոսի կը նմանէր։ Հեթանոսաց առաքեալը մե՛ծ էր ստուգիւ մե՛ծ, ու կը փափաքէր որ բոլորն ալ մեծ ըլլային՝ այսինքն կատարեալ։ Քրիստոնեաները ամէնքն ալ իրական մեծութեան և գերազանց կատարելութեան միայն այն ատեն պիտի հասնին՝ երբ անոնք ամէնքն ալ առ հասարակ Աւետարանական կեանքով մը ապրին։ Ուրեմն անգամ մը ալ կ'ուզեմ կրկնել հոս Յիսուսի խօսքը՝ բոլոր ընթերցողներուն թէ «ուրեմն դուք կատարե՛լ եղիք՝ ինչպէս որ ձեր երկնաւոր Հայրը կատարեալ է» (Մատթ. Ե. 48)։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՅՈՒ

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ
«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԴՐԱՄ ՎՃԱՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Մանզումէ»ի ասնուամբ Վճարուած Ո՛ԵՒ Է ԴՐԱՄ, ինչ բանի փոխարէն որ ալ ըլլայ, միայն թերթս Տէր եւ Տնօրէնին՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆԻ ստորագրութեամբ վաւերացուած ընկալագիրներով պէտք է կատարուի։ Ասկէ դուրս եղած ո՛եւ է վճարում ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ է բացարձակապէս։

ԱԽՈՑԵԱՆ

(Փրոսպէր Էշեր Կեանքի Հայորէն)

Վաճառականի մը քով դրին զինքը։ Հմտակերպութիւնը չուտ սորվեցուց իրեն գլուխ ծռել ստոր ապատրաստութիւններու, տարհապարհակ վարուելու և այն ամէն յուսէպտ յուսկամ ծառայութեանց՝ որոնցմով կը բանին վաճառատուն-մեքենային պզտիկ լծակները։

Իր աշխատութիւնը չարաչար գործածել մը էր ասիկա որ դժգոհանքի խաւեր կը բարդէր իր հոգիին խորը, ու Գեղամ Վանդակեան ոսկած էր նողկանքէ դուրս ուրիշ ոչինչ տածել չուկայի եռուզեռ կեանքին նկատմամբ, որ շատ բան գողցած էր իր պատանութեանը հուր խանդերէն։ Մինակ հաճոյքը՝ որով կրնար թոթվըւիլ տարիին զգաղումներու տաղտուկէն, գիշերէ գիշեր տունիկը մտնալը, և հացին պատառը դեռ բերանը՝ օրուան թերթին փարիլն էր։ Բայց հաղիւ նայուածքը կը յածէր սիւնակներուն վրայ, արտեւանունքը գոցուիլ կ'սկսէին ու թերթը կ'իյնար իր խոնջ մատուներէն։ Հինգ տարի կ'ընէր դպրոցը ձգելը, ու տակաւին չէր ոզնուած այն օրը՝ որուն մէջ պէտք չի տեսնար կարասով լիցնելու գրասեղանի միամիտ, անուշ կեանքը։ Ցորեկն ի բուն վազել վազվզել, լեզուն դուրս ձգած մէկ խանէն մէկալը հոլովել. ամփոփումն էր այս կեանքը իր վառ իմացականութեան, վասն զի այդ գործունէութիւնը դէպի տրամութեամբ կը դիտէին անոր բացակայութիւնը, և յաջորդ դասին,— երբ չարադրութեանն էր կարգը,— նիւթը իրե՛նք կ'ուզէին ընտրել, կարոտի, հիւանդութենէ տառուած մարմնի զգացումներ պոռթկալու համար տարակներուն մէջ։

—«Պակա՛ս ըլլայ չուտին մէկը»։ Ինչպէս միտքը չի բերէր ատենօք իր վրայ կարդացուած այս դամբանականը և չը ծիծաղեր կուշտուկուշ, հի՛մայ որ ասանկ գորովի մթնոլորտի մը մէջ կ'այդանար մթագնած իր կեանքը։

* *

Պայիս, օր մը ալ կարդուեցաւ. դասատուի իր անչուք կոչումը տարաւորդել թարմ գարուններուն՝ արուարձանին համեստ մէկ աղջկան, որ իրաւ, ուսեալ չէր ըսուեր, բայց ատկէ վեր էր իր դերը.— դրախտ դարձնելու ընտանեկան յարկը։

—Առածը բան մը չէ։

Այդ կնկան ակնարկելով, գոնէ ասանկ կը խորհէին անոնք որ Վանդակեանի էգ պաշտօնակիցներն էին նոյն դպրատան մէջ։ Իսկ անոնք որ աղջկան տէր ըլլալով տեսակ մը զշարում ունէին սիրտերնին՝ կեանքի ընկերը զատած ատեն իրենց տունը ափ չառնելուն, նոյն յանկերգը կը կրկնէին նորէն, ա՛ս անգամ անոր տարբեր մէկ առումովը.

—Առածը բան մը չէ։

Ուսուցչի ամսական մը որ յոճար կարը բրդուած կը վճարուի՝ ընական է որ նախանձելի չի դարձնէ ընտանիքին ապրուստը։ Եւ հիմա որ երկուքս ալ զատակ ունեցած էր իրենց թիւին վրայ, այդ նոր ծնունդները «Առածը բան մը չէ» զուրցուածքին կարծես ճշմարտութեան ցուցամ զարկ մը կ'ուզէին տալ։

Միւս կողմէ դպրոցին փոշեխեղդ մթնոլորտը հետզհետէ կ'զգեստէր Գեղամը։ Ան առջի մտցնելէն ի վեր, ատեն ատեն թոքի սուր խռում մը կը լիշեցնէր նախկին հիւանդութենէն չազորդ մը՝ որուն համար առքթորը պատուիրած էր իրեն չառ անգամ բանալ պատուհանը ու մաքուր օդ չնչել։ Այն օր կրկնուող այս պարզ պարագան կ'երեւայ թէ ջիղերը թունաւոր հանած էր վարժուհիներէն մէկուն։ Պատուհանին ճիշդ դէմը աղջկանց յարկաբաժինը կ'իյնար. մի՛ գուցէ դիտում մը թոգչէր այդ արարքին տակ։

Ու նայի՛ չար թոռը, յաջողկոտ ու քաջ՝ բոլոր 'տունը մնացող աղջիկներուն պէս.

—«Ներեցէք, տնօրէն էֆէնտի,— կ'ըսէր ցորեկ մը խորհրդարանը,— պատուիրէիք Գեղամ էֆէնտիի որ հերի՛ք պատուհան բանար և հառաչէր՝ աղջկանց կողմը դառնալով...»։

* *

Ակնառութեան, բանարկութեան վերջին ծայրն էր առ. տնօրէնը չի հասայպէս դժբախտ զրիր զիս. ինչ մեզաւոր աղախնդ եմ ես որ բնաւ իրաւունք չես տար ինձ կարճ ժամանակի մը համար հանգիստ կեանք վարելու։ Մարդն, տարդ ընտանիքի մը մէջ ստեղծեցիր զիս, ուրկէ գլուրեցայ անպարկեշտ կեանքի մը խորը. կնոջ մը մահուանը պատճառ եղայ ակամայ, և հիմա որ աղաղութիւններէ դուրս եկած՝ դուսկիս ու ամուսնոյս չրջանակին մէջ՝ պատուաւոր կեանք մը վարել կ'ուզեմ, հիմա ալ ինչ նոր ոճիրներու կը մղէ զիս եղբայրս և ինչ դառն ապագայ մը կը բանայ առջեւս։

Տիկինը դառն արցունք կը թափէր, չարունակ մենախօսելով ու գանգատելով։ Գիտէր եղբօրը դաժան բնաւորութիւնը որ բոլորովին հակառակ էր իրեն։ Ոճրագործութիւնը հաճոյք ազդող ժամանց մը կը նկատէր Վրացին, որ ամբողջ ժամանակը վարնոց մարդոց հետ անցընելով, պատուաստած էր աներեւակայելի ստորնութիւնով և իր մոլեգնութեան մէջ մինչեւ իսկ քոյրը ապտնելու չափ կրնար առաջ երթալ։ Ասոնց ամենուն սեղեակ էր Տիկին Շարամով, որ ամուսնանալէ ետք, խիստ բարի, պարկեշտ ու պատուաւոր տանտիկնի մը կեանքը վարելու կը ջանար։ Ոճրագործութիւն մը, մանաւանդ խորթ աղջիկը սպաննելը ահ ու սարսափ կ'ազդէր իրեն, նկատելով որ այս ոճիրը պատճառելիք խղճի խայթէն զատ, այնպէս սիրած զաւկին ալ անպատուութիւն պիտի առթէր, քանի որ ուշ կամ կանուխ պիտի յայտնուէր թէ, ո՞վ էր Օր. Շարամովը սպաննողը։

Վրացուհին այս դառն մտասանջութիւններով պարուրուած՝ պահ մը մը-տագրեց ամուսնոյն յայտնել եղբօրը ստոր դիտումը ու անոր առաջքը առնելու միջոց մը տնօրինել, սակայն նկատելով որ այս կարգի ձեռնարկ մը գուցէ աւելի յոռի հետեւանք կ'ունենայ, քաջութիւն չունեցաւ որոշումը գործադրելու և խղճի բուռն խայթով սկսաւ սպասել իրերու վախճանին։

Տիկին Շարամովի եղբօր ծրագիրն սակայն աւելի ընդարձակ էր. մինչ Մելինէն սպաննելով պիտի չգոհանար Շարամովի կեանքն ալ կ'ուզէր վերցրնել, որպէս զի անոր զաւկին իսնամակալ կարգուէր ու ամբողջ միլիոններու շռայլէր ուզածին պէս։ Վատ արարածն քաջալերուած էր Շարամովի երկչոտութենէն, որուն չնորհիւ քոյրը հանգաստերին հետ ամուսնացնելէ ետք, աւելի դրական հաւատք գոյացուցած էր իր կարողութիւններուն վրայ և կը կարծէր որ ամէն բան կրնար ընել ու իր ձեռքէն բան մը չէր ազատեր։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երեսը)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 74

ԿՆԱՌՈՏ ՀԱՆԳՈՒՑ ՄԸ

ՎԷՊ
Տեղական-ընտանեկան կեանքէ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ե.

Եղբօրը սպառնալիքները յոռի տպաւորութիւն կ'ընէին Տիկին Շարամովի վրայ, որ հիմա ինքնիրմէ կ'ամչնար առանկ ստորին, անարգ, վատ եղբայր մը ունենալուն համար, և կը զարմանար որ Շարամովի նման մեծահարուստ անձնաւորութիւն մը ինչպէս զիրկած էր իրենց հետ յարաբերութեան մտնելու։ Եղբայրը սակայն բնաւ հոգ չընելով՝ աւելի ևս խստացուց ընթացքը ու սրիկայական չեշտով մը,

—Այբերուս աղէկ նայէ Սօֆի, գոչեց, գիտես որ եւ Թարդ մարդ չեմ ըներ, աղէկ կը խորհիմ ու միտքս դրեմ կը կատարեմ անպատճառ։ Շարամովի աղջիկն ալ մօրը քով պիտի ղրկեմ. վճռուած է ա՛ս, իրաւ առաջին փորձս չյաջողեցաւ թէեւ, բայց ուշ կամ կանուխ պիտի ըլլայ այս բանը։

—Կը սսկացընես զիս աղբարիկ, գոչեց տիկինը, ճշմարիտ սրտադողով մը, ինչ կ'ուզես անմեղ աղջիկէն։

—Դուն ալ ինծի պիտի օգնես, որ զլուխ հանենք այս անհրաժեշտ գործը, ըսաւ Վրացին, կոտաղի քայլերով սենեակին մէջ երթեւեկելով։

—Մ՞ս, չեշտեց քոյրը, Աստուած չընէ որ առանկ ոճրի մը մասնակցիմ, խեղճ կնկան արիւնը մտանք, մինչեւ այսօր խիղճս խայթը չեմ կրնար հանդարտեցնել, հիմա ալ ամմեղ աղջկան արիւնը մտնեմ. չէ՛, ադ բանը չեմ կրնար ընել և չեմ ուզեր որ դուն ալ ընես։

—Թարգանքներս ազնուամեծար տիկինին, ըսաւ Վրացին ծաղրական խոնարհութիւն մը ընելով քրոջը առջեւ, արդեօք տիկինը ո՞ր ազնուական գերդաստանին կ'անդամակցի։

—Ազնուական չըլլալս պատճառ մը չէ ոճրագործ ըլլալու, չէ՛ աղբարիկ ադ բանը ընել պիտի չառնմ քեզի. ինչ կ'ուզես, ինչ բանի համար պիտի մեռցնես խեղճ աղջիկը որ բնաւ վնաս հասցուցած չէ մեզ։

—Լաէ՛ դուն, ոնոց թշուառակները կոսփովը քրոջն սպառնալով, քու չան քարոզներուդ պէտք չունիմ, ես գիտեմ ինչ ընելիքս, եթէ քու խելքիդ մնայինք, հիմա դուն պիտի չարունակէիր դեռ մէկ ոսկիին կարօտը քաշել։

—Աղէ՛կ, քանի որ նիւթական այս բարձրութեան հասանք և Շարամովի հարստութիւնը մեր արամադրութեան տակ է, ինչ պատճառ կայ այլ ևս ոճիր մը գործելու և անմեղ մը սպաննելու։

—Կը կարծե՞ս որ ադ խղճած մարդուն ամբողջ հարստութիւնը մերն եղած ըլլայ։

—Եթէ ամբողջը չէ, կէսը թող ըլլայ, արդէն այնչափ մեծ է ամուսնոյս հարստութիւնը որ մեր ամէնքն ալ կըրնայ գոհացնել։

—Դուն արդէն ապուշին մեծն ես, եթէ կը կարծես որ խելքովդ գարայս բախտը, ա՛ն ատեն աւելի հաստատած կ'ըլլաս յիմարութիւնդ։ Դուն մինակ աչքիդ առջեւ եղածը կը տեսնես և հեռատեսութիւն չունիս կանխատեսելու համար թէ, ինչ պիտի ըլլայ ապագայ։ Շարամովի աղջիկը հիմա մարդու ՀԱՍ չունի թէեւ, բայց վաղը պիտի ամուսնանայ ընականաբար, չի՛ կրնար ըլլալ որ խորամանկ, սրիկայ մը առնէ իրրեւ ամուսին, այն ատեն բերան բանալ կուտան քեզի. հարստութիւն կը ձգեն ձեռքդ։ Բայց ես քեզի հաշիւ տալու պարտաւոր չեմ իմ ընելիքներուս մասին, դուն չառ պէտք ունիս իմ խնամակալութիւններուս, առայժմ քեզի հրամանս այս է որ գիտնաս ամուսնոյդ աղջկան նկատմամբ ունեցած դիտումներս ու անոր համեմատ շարժիս։

—Աստուծոյ սիրուն ըլլայ, աղբարիկ, թախանձեց տիկինը, պատառ մը հաց պիտի ուտեմ սրտով, քիչիկ բերնէս մի՛ բերեր, դուն ինծի մի խորհիր. քեզի համար ալ ո՞րչափ ստակ ուզես միշտ պատրաստ է։

—Անանկ շատ խօսելուդ պէս, կարգը քեզի կուգայ, ըսաւ Վրացին ընպառնական չեշտով մը ձեռքը դաշոյնին տանելով։

Տիկին Շարամով բնաւ չխօսեցաւ այլեւս, քիչ եաքը երբ եղբայրը մեկնեցաւ ինք մասնասենեակը առանձնանալով, թափ տուաւ ժամերէ ի վեր զսպուած արցունքներուն, որոնք սկսան զողալ սիրուն դէմքը։ Գեկեքը օրրանին մէջ կը քնանար մուշ մուշ, վշտահար կինը արտասուաթոր աչքերը անոր յառեց ու բազկատարած ծունկ չոքելով,

—Աստուած իմ, մենախօսեց, ինչո՞ւ այսպէս դժբախտ զրիր զիս. ինչ մեզաւոր աղախնդ եմ ես որ բնաւ իրաւունք չես տար ինձ կարճ ժամանակի մը համար հանգիստ կեանք վարելու։ Մարդն, տարդ ընտանիքի մը մէջ ստեղծեցիր զիս, ուրկէ գլորեցայ անպարկեշտ կեանքի մը խորը. կնոջ մը մահուանը պատճառ եղայ ակամայ, և հիմա որ աղաղութիւններէ դուրս եկած՝ դուսկիս ու ամուսնոյս չրջանակին մէջ՝ պատուաւոր կեանք մը վարել կ'ուզեմ, հիմա ալ ինչ նոր ոճիրներու կը մղէ զիս եղբայրս և ինչ դառն ապագայ մը կը բանայ առջեւս։

Տիկինը դառն արցունք կը թափէր, չարունակ մենախօսելով ու գանգատելով։ Գիտէր եղբօրը դաժան բնաւորութիւնը որ բոլորովին հակառակ էր իրեն։ Ոճրագործութիւնը հաճոյք ազդող ժամանց մը կը նկատէր Վրացին, որ ամբողջ ժամանակը վարնոց մարդոց հետ անցընելով, պատուաստած էր աներեւակայելի ստորնութիւնով և իր մոլեգնութեան մէջ մինչեւ իսկ քոյրը ապտնելու չափ կրնար առաջ երթալ։ Ասոնց ամենուն սեղեակ էր Տիկին Շարամով, որ ամուսնանալէ ետք, խիստ բարի, պարկեշտ ու պատուաւոր տանտիկնի մը կեանքը վարելու կը ջանար։ Ոճրագործութիւն մը, մանաւանդ խորթ աղջիկը սպաննելը ահ ու սարսափ կ'ազդէր իրեն, նկատելով որ այս ոճիրը պատճառելիք խղճի խայթէն զատ, այնչափ սիրած զաւկին ալ անպատուութիւն պիտի առթէր, քանի որ ուշ կամ կանուխ պիտի յայտնուէր թէ, ո՞վ էր Օր. Շարամովը սպաննողը։

Վրացուհին այս դառն մտասանջութիւններով պարուրուած՝ պահ մը մը-տագրեց ամուսնոյն յայտնել եղբօրը ստոր դիտումը ու անոր առաջքը առնելու միջոց մը տնօրինել, սակայն նկատելով որ այս կարգի ձեռնարկ մը գուցէ աւելի յոռի հետեւանք կ'ունենայ, քաջութիւն չունեցաւ որոշումը գործադրելու և խղճի բուռն խայթով սկսաւ սպասել իրերու վախճանին։

Տիկին Շարամովի եղբօր ծրագիրն սակայն աւելի ընդարձակ էր. մինչ Մելինէն սպաննելով պիտի չգոհանար Շարամովի կեանքն ալ կ'ուզէր վերցրնել, որպէս զի անոր զաւկին խնամակալ կարգուէր ու ամբողջ միլիոններու շռայլէր ուզածին պէս։ Վատ արարածն քաջալերուած էր Շարամովի երկչոտութենէն, որուն չնորհիւ քոյրը հանգաստերին հետ ամուսնացնելէ ետք, աւելի դրական հաւատք գոյացուցած էր իր կարողութիւններուն վրայ և կը կարծէր որ ամէն բան կրնար ընել ու իր ձեռքէն բան մը չէր ազատեր։

(Շարունակութիւն)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Լոնտոնէն Մարտ 2 թուականով կը գրեն թէ արտաքին գործոց նախարարութեան ընդհանուր քարտուղարը, Բրանպօրն դերկոմս, պատասխանելով Սըր Զարլս Տիլքի համաժողովին ուղղած մէկ հարցումին, կը յայտարարէ թէ անգլիական կառավարութիւնը դիտաւորութիւն չունի ձեռնարկներ ընելու իրեն ապահովելու համար դաշնադրութեան գլխաւոր ստորագրողներուն գործակցութիւնը որպէսզի ջնջէ անկէ այն զեղծումները որոնք, Սըր Զարլս Տիլքի կարծիքովը, առաջ եկած են Քանկօի անկախ պետութեան այժմու վարչութեան տակ, հակառակ խնդրոյ նիւթ եղած դաշնագրութեան պայմաններուն։

Մ. Պալֆուր ալ Մ. Պոուլէյնի հարցման պատասխանելով կ'ըսէ թէ, ամէն խորհրդածութիւն կատարուելէ ետք, Ճովային նախարարութիւնը որոշած է օր առաջին կարգի երկու մարտանաւեր, որոնք հիմա ծախու հանուած են ռազմամթերքի նուազումին սահմանուած Շիլեւարժանթին դաշնակցութեան հետեւանքը, չեն պատշաճիր Անգլիական ծովային զօրութեան պէտքերուն և թէ հետեւաբար տեղը չկար զանոնք ստանալ։

Առաջարկուեցաւ որ Խորհրդարանը արտօնէ մասնիչ ճանչցուած Մ. Լինչին տեղ նոր երեսփոխանի մը ընտրութիւնը և այս առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ այն առեն երբ խորհրդարանը պահանջեց որ, Մ. Լինչը ընտրողներուն ի պատիժ, Կօլվէի քաղաքին մէջ ընտրութիւնները կատարուին յաջորդ նստաշրջանին վերջանալուն։ Առաջին նախարարը հակառակ էր այս կարգադրութեան։

Լորտերու ժողովը

Լորտերու ժողովին մէջ զբաղեցան Վէնեցուէլական գործով։ Արտաքին գործոց նախարար, Լանստաուն Մարքիզը, և ծովային նախարար Լորտ Սէլպորն, ինչպէս նաև Տվօնշայր դուքսը կը պաշտպանեն կառավարութիւնը։

Լորտ Թուիթմութ, Լորտ Բրպպերի և Լորտ Սբէնսէր, ազատական կուսակցութեան անդամներ երեքն ալ, եռանդուն կերպով կը ջանչնեն այս գործը և կը քննադատեն կառավարութեան ընթացքը, որ, ազատական ազնուական պետերուն կարծիքով, չատ անխոհեմ և վանգաւոր է։

Լորտ Ռոզպերի յոռետես կարծիքը մը կը յայտնէ Մեծն Բրիտանիոյ օտար պետութեանց հետ ունեցած յարաբերութիւններու մասին և կը յուսայ որ կառավարութիւնը վերջապէս չի պիտի միջամտէ երբեք Վէնեցուէլայի գործին նման ուրիշ գործի մը մէջ։

Լանստաուն Մարքիզը կը պատասխանէ թէ, բանակցութիւններու միջոցին, ոչ մէկ բառ դրուեցաւ Միացեալ-Նահանգներուն կողմէ, որ Անգլիոյ մասին բարկամական և մտերմական չեղաւ։

Բաթօսի կղզւոյն մասին, նախարարը կ'ըսէ «Բաթօսի կղզիին խնդիրը նկատողութեան առնուած է չատ անգամներ զանազան չահակից կառավարութիւններու կողմէ, և ես այն տպաւորութիւնը ունիմ որ մեր խորհրդակցները այն կարծիքը ունին թէ այս կղզիին վրայ մեր ունեցած իրաւունքները անժխտելի են»։

ԴՐԷՎԻ ԴՊՐՈՑԸ

Պէռլինէն Մարտ 2 թուականով կը գրեն թէ, Դրէվի կաթոլիկ եպիսկոպոսին ընթացքին դէմ ազգային ազգայնական կուսակցութեան հարցաքննդումին վէճերը նոյն օրը խնդրոյ նիւթ եղան Բրուսիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ։

Այս եպիսկոպոսը Ս. Հաղորդութեան մասնակցութենէն զրկելու սպառնալիքը ըրած էր այն ծնողքներուն որոնք իրենց զաւակները Դրէվի պետական աղջկանց միջնակարգ վարժարանը կը զրկեն։

Այս վարժարանին մէջ հաւասար տեղ մը բռնած են կաթոլիկ և բողոքական կրօնքները։ Արդարեւ, հոնտեղ տասնչորս կաթոլիկ և ութը բողոքական ուսուցիչներ կան։

Կարելի եղածը ի գործ կը դնեն հնտեղ որպէսզի ուսուցումը ոչ մէկ կերպով կարենայ նախատել կաթոլիկներուն կամ բողոքականներուն ամէնէն աւելի դիւրազգածը։

Ճշմարիտ է որ, դպրոցին բարձր կարգերուն մէջ, Գերման լեզուին և պատմութեան ուսուցումը մինչեւ յարդ եղած էր բողոքական ուսուցիչներու կողմէ, բայց հանրային կրթութեան նախարարը յայտարարեց որ վերջին պաշտօնէն ի վեր, հրահանգ տուած էր որ կաթոլիկ ուսուցիչներ կարգուին բարձր կարգերուն համար։

Աւետարանական երեց և թեմական վարժարաններու քննիչ Հաքընպէռկ մէկ ժամու չափ խօսելով բողոքեց այն չրջաբերականին դէմ զոր կաթոլիկ Քօլում եպիսկոպոսը ղրկած էր Դրէվի թեմին բոլոր եկեղեցիներուն, և այնպէս ազդեց ժողովին վրայ որ Բրուսիոյ ամէն կուսակցութիւնները, ի բաց առեալ անուշտ կաթոլիկ կուսակցութիւնը, որոշած են թող չտալ որ կաթոլիկ եկեղեցին ունենայ կառավարութիւն ընէ իշխանութեան իրաւունքներուն վրայ։ Երեսփոխան Հաքընպէռկ պահանջեց ազդու միջոցներ ձեռք առնել Դրէվի եպիսկոպոսին դէմ և դժգոհութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը կղերական կուսակցութեան դէմ բռնած իր թոյլ ու հաշտարար ընթացքով նոյն իսկ քաջալերած է ծայրայեղ եկեղեցական տարրերը։

Կոմս Պիւլով, Բրուսիոյ նախարարաց խորհուրդին նախագահը յայտարարեց որ խորապէս ցաւ կը զգայ որ Դրէվի եպիսկոպոսը վտանգի տակ դրած է երկու դաշնութիւններուն միջեւ խաղաղութիւնը զոր կառավարութիւնը ջանացած է միշտ անվթար պահել։ Ցաւ յայտնեց նմանապէս որ եպիսկոպոսը այս յարձակումները ընելէ առաջ ոչ իրեն դիմած էր և ոչ ալ հարց. կրթ. նախարարին։ Անիկա յայտարարեց դարձեալ թէ բանակցութեան մէջ է Վատիկանի հետ և կը յուսայ որ պապական վարչութիւնը խնդրոյն վրայովիչ հետեւանքներուն առաջքը առնելու համար համաչափաբար պիտի գործէ Բրուսիոյ կառավարութեան հետ։ Ցաւոյ յոյս յայտնեց որ եպիսկոպոսը չեղեալ պիտի նկատեւ տայ իր չրջաբերականը։

Տօքթ. Տիդրիխ կրօնաւորը և Ռէօրը երեսփոխանը օրոնք Դրէվի քնարական չրջանակը կը ներկայացնեն, պաշտպանել փորձեցին եպիսկոպոսին արարքը, բսելով թէ Դրէվի դպրոցական վիճակը կաթոլիկներուն համար անհանդուրժելի ըլալուն, անհրաժեշտ էր այդպէս վարուիլ։ Հակակղեր կուսակցութեան մէջ ընդհանուր ծիծաղ առաջ բերաւ Տօքթ. Տիդրիխի ըրած այս փորձը, որով ուզեց չրջաբերականը այնպէս մը մեկնել թէ ատով եկեղեցական պատիժ անօրինուած չէր, այլ ուզուած էր սովորեցնել այն պայմանները որով կարելի էր մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան։ Կրօնական նախարար Տօքթ. Շդու

դնելով իր յօդուածներուն մէջ և տեղ տալով ամէնէն համեստ նիւթերու վերաբերող անձանօթ գրողներու իսկ, ինչ որ հաճութեամբ կ'ընդունուի միշտ հասարակութեան կողմէ։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իր սովորական նիստը գումարեց այսօր Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ, և ի մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1. Մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց ներկայ 1902—1903 դպրոցական տարեշրջանի ուսանողաց վիճակագրութիւնը և պաշտօնէից ցուցակը պատրաստուած ըլլալով, ուշադրութեան առնուեցաւ և որոշուեցաւ ներկայացնել զանոնք Ս. Պատրիարք Հօր, Ն. Սրբազնութեան հաւանութեամբը հրատարակութեան տրուելու համար։

2. Տեղեկութիւն առնուելով որ Նաւլը Գաբուի ազգ. վարժարանին նկատմամբ դժգոհութիւններ ծագած են վերսին, որոշուեցաւ այս մասին Թաղ. Խորհուրդին ուղղուած նախորդ հրահանգը կրկնել և հրաւիրել զայն որ հաճի կազմական կանոնագրին 37րդ յօդուածին արամադրութեան համաձայն ուրոյն Հոգաբարձութիւն մը կազմել և յայտագրել։

3. Ուսուցչուհի Տիրուհի Գաբրիէլեան, խնդրագրով մը կը յայտնէր թէ ինքը 9 տարիներէ ի վեր կը զբաղի ազգ. մանկական կրթութեամբը և ունի օգնական վարժուհիի վկայական, և կը փափաքէր որ իր վկայականը վերծանի մանկապարէզի ուսուցչութեան, և այս առթիւ ներկայացուցած էր իր բարւոք պաշտօնավարութեանց վկայականները։ Խորհուրդը ուշադրութեան առաւ նոյն գիրերը և տեսնելով որ խնդրարկուն ունի արդէն օգնական վարժուհիի վկայական, արժան դատեց ըստ խնդրանաց և հետեւողութեամբ ուսուցչութեան ընտրելեաց հրահանգին 6րդ յօդուածին, վերանել յիշեալ ուսուցչուհիին վկայականը «մանկապարէզի դասախօսական վարժուհի»ի, ի քաջալերութիւն։

4. Ատարաղարէն Տ. Յուսիկ վրդ. Խաչերեան, գրով մը յուղարկած էր բարոյական դասախօսութեան երկու դասագիրք, միջին և բարձրագոյն դասընթացքներու ուսանողաց համար, յարելով թէ ըստ դիտողութեան հարկ եղած բարեփոխութիւնները կատարած է։ Նոյնպէս Արամ էֆ. Բժշկեան գրով մը ներկայացուցած էր մանկապարէզի և նախակրթարանի ուսանողաց համար «Գարնան Դալլոյլիկներ» անուամբ եւրոպական ձայնանիշերով պատրաստուած երգարան մը, և կը խնդրէր անոր վաւերացումը։ Նոյնպէս ուսուցչի մը կողմէ ներկայացուած էր «Զարուցաբարական Ընթերցարան ֆրանսերէն լեզուի» անուն գործ մը և խնդրած էր վաւերացումը։ Նոյնպէս Յովսէփ էֆ. Վասիլեան գրով մը ներկայացուցած էր գրավարժութեան համար պատրաստած 4 տետրակները, յաւելելով թէ հետեւած է Մեսրոպեան տառերուն իսկապիպ և հարազատ ձեւերուն, և կը խնդրէր յետ քննութեան վաւերացնել զանոնք գործածելու համար ազգ. վարժարանաց մէջ։ Նոյնպէս գրավաճառ Կարապետ էֆ. Քէչիչեան գրով մը ներկայացուցած էր գծագրութեան հաւաքածոներու երեք տետրակներ «Ռէսմ Մէֆմուասը» անուամբ, և խնդրած էր անոնց վաւերացումը։ Խորհուրդը ուշադրութեան առնելով այս գիրքերը, որոշեց հարկ եղած կանոնական քննութիւնը ի գործ դնել անոնց նկատմամբ և յետ այնորիկ անօրինել պարտ ու պատշաճը։

ՊՈԼՍՈՅ հեղինակն հանգուցեալ դեսպանին կինը, Մաւրօքօրտաթօ իշխանուհին, Աթէնքէն Պատրիարքարան քաշած մէկ հեռագիրովը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ս. Պատրիարք Հօր, իրեն ուղղած ցաւակցական հեռագրին համար։

ԹՕՐ ԳԱԲՈՒԻ Թաղ. Խորհուրդը հրաժարեր է և նոր հրահանգ ուզեր է։ Պատրիարքարանը պէտք եղածը պիտի անօրինէ։

ԻՆՉՊԷՍ գրած էինք, Տ. Յուսուքահանան, որ Սրվազէն Կիւրին գացած էր իր ընտանիքը տեսնելու համար և չէր վերադարձած մինչեւ հիմայ, այս անգամ Պատրիարքարանը Սրվազի Առաջնորդին ըրած դիմումներուն վրայ, որոշեց հեռագիրով Կիւրինէն Սրվազ կանչել Տ. Յուսուքահանան։

ՄԻԼԱՆԷՆ մայրաքաղաքս հասաւ ճարտարապետ Յակոբ էֆ. Ունճեան։ Իր ուսումը ստացած է Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանին մէջ։ Մխիթարեանները տեսնելով այս երիտասարդին արտակարգ կարողութիւնը, զինքը Բատուայի Համալսարանը դրին, ուր միշտ առաջին հանդիսացաւ։ Ճարտարապետի վկայականը հոն առաւ առաջին ըլլալով բազմաթիւ Իտալացի ուսանողներու մէջ, որոնք անոր կառքին լծուելով յաղթանակով տուն տարին զայն։ Յետոյ Միլան գնաց, ուր մտաւանուանի Մ. Օլթոյի քով, և մասնակցեցաւ այն մեծ մրցումին ուր յաղթութեան դափնին շահելով, տեսաւ 106 սենեակով արքունական մը։

ԱԴՐ. ՊՈԼՍՈՅ Ս. Թորոս եկեղեցիին Թաղ. Խորհուրդը, իր քառամեայ պաշտօնավարութեան շրջանը լրացուցած ըլլալով, այս անգամ նոր Թաղ. Խորհուրդ մը ընտրած է, հետեւեալ պատուաւոր անձնաւորութիւններէ.— Տէրք Մ. Կարապետ Ասատուրեան, Ռուբէն Փափազեան, Կարապետ Անանիաեան, Սահակեան Եաղճեան, Կարապետ Մէրմէրեան, Յարութիւն Խորասանճեան, Սարգիս Ալթունեան։ Դիւանի ընտրութիւն կատարուելով, Տէրք Մ. Կարապետ Ասատուրեան՝ Ատենապետ, Ռուբէն Փափազեան՝ Ատենադպիր, Կարապետ Անանիաեան՝ Գանձապետ ընտրուած են։ Դիւանի ընտրութենէն անմիջապէս ետքը, Տեղապահ Տ. Արսէն Հայր առաջարկեր է որ Կ. Պոլիսէն քարոզիչ մը բերուի, որուն տրուելիք ամսականէն զատ, ինքը յօժարակամ կը յանձնէ Զատկական Տեղապահական Ս. Պատարագը ուսնոր ժամուցը։ Խորհուրդը լսելով Տեղապահ Հօր այս գովելի առաջարկը, անմիջապէս գործադրութեան դրեր է զայն, շնորհակալութիւն յայտնելով Ն. Արժանապատուութեան։

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 13ին Թիֆլիզի դասասենեակի պալատին մէջ քննուած է երեք գործ, որոնց մասին բաղդած էր Էջմիածնայ Սինոդը դպրոցական վարչութեան դէմ, ի դիմաց կովկասեան ուսումնարանական շրջանի Պ. Հոգաբարձու, որուն ներկայացուցիչները գրուած են դպրոցական կալուածներ, կարսի եկեղեցապատկան 10 կրպակները՝ իրենց նկուղներով, երկարկ տունը, որ Եղիշէ վարդապետի օրով շինուած էր դպրոցներու փակուելէն յետոյ, կազդուանի եկեղեցապատկան 5 այգիներ, և երկարկ տունը որ շինուած է 60ական թուականներուն, հանգուցեալ Գէորգ Կաթողիկոսի օրով՝ յատկապէս Սինոդի ընակութեան համար և վերջերս արդի Ս. Հայրապետին հրամանով եղած է եկեղեցական ուսումնարան։ Այս նիստին մէջ Էջմիածնի շահերը պաշտպանած է երդուեալ հաւատարմատար Ս. Յարութիւնեան։ Դատարանը յայտարարեց կարսի եկեղեցական շինութեան և տասը կրպակներու վերաբերեալ վճիռը՝ ի նպաստ եկեղեցիին, իսկ Էջմիածնապատկան տան և կազդուանի եկեղեցապատկան 5 այգիներու վերաբերեալ վճիռները՝ յետաձգեց, քանի մը կարեւոր խնդիրներ պարզաբանելու համար։

ԱՏԱԲԱԶԱՐԷՆ կը գրեն մեզ.— «Քաղաքիս Ս. Հրեշտակապետ Թաղի մանկապարտիզպանուհի Օր. Տիգրանուհի Զատիկեան՝ նոյն մանկապարէզի խնամակալուհիներուն հետ՝ գեղեցիկ գաղափարը ունեցաւ անցած հինգշաբթի օր մանկապարէզի պզտիկներուն կողմէ տրուած սիրուն ու խիստ զուարճալի մանկական հանդէսին մէջ բաւական կլորիկ գումար մը հանգանակել, զոր միացնելով խնամակալութեան քով գտնուած պահեստի դրամին, նորընտիր Թաղ. Խորհուրդը յատկացուց մանկապարէզի շէնքին պակաս մասերը ամբողջացնելու։ Ցիշեալ մանկապարէզի առանձին ու անվատ շէնքը քանի մը տարի առաջ արդէն նոյն տիկիններու խնամակալութեան ծախքով ու ձեռներեցութիւնով շինուած էր, որուն վրայ դրամի անբաւականութեան պատճառով կարեւոր պակասներ մը—ձեղուն, ծեփ ներկ և.—մնացած էր արդէն։ Այժմ ուրախ ենք ըսելու թէ շնորհիւ խնամակալուհիներու ջանքերուն ու մանկապարտիզպանուհի օրիորդին եռանդին ու աշխատասիրութեան համար։

ԱՐՍԼԱՆՊԷԿԷՆ կը գրեն մեզի.— «Բարեկենդանի շաբթուան պայծառ օրերը մեծի ու պզտիկի հճոյք պատճառեցին՝ հակառակ նիւթական տագնապին։ Տեառնընդառաջի նախորդ իրիկունը մատուռը երկսեռ բազմութիւնով լեցուն էր, ամէնուն փափագելին էր «Քրիստոս փառաց» անուշիկ աղերգը մրմնջել դպիրներուն հետ։ Այս պահուն անհամբեր պզտիկներուն յարուցած անմեղադրելի աղմուկը միայն կը տիրէր հոն՝ ժամկոչ աղաբէն իրենց բժին մոմը սառնալու տենչով. սակայն Մանուկ Յիսուսի սիրոյն՝ մէկերնիս իրաւունք չունինք զանոնք սասելու, «զի այդպիսեացդ է արքայութիւն երկնից»։

«Հրավառութիւնը ամէն տեղ իր գագաթնակէտին հասած էր, փողոցի լաճերը Տէրնոյ՝ մարելուն կը սպասէին ի զո՛ւր, կէս գիշերին գանձելու համար երեւակայուած ոսկիները մխիրին մէջէն... միամիտ աղաքներ որոնք առատուն ալ կանուխ կ'արթննան էն առաջ յարիշտակելու համար զանոնք, բայց ինչ օգուտ...։

«Կիրակի առաւ եկեղեցին իր սեւ քաղդրով ու ախուր չարականներով ժողովուրդին հոգիները կը յուզէր. պարզ վարագոյրէն ներս դրախտի ու

(*) Տեառնընդառաջի և հրավառութեան Տէրնոյս կ'ըսուի։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿԻՒՍԹԱՎ ԷՄԱՌ 6

ՎԱՅՐԵՆԻՆԵՐՈՒ ՆԱՀԱՊԵՏԸ

ՎԷՊ

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԿԱՏՆԵՐՈՒ

4.

Տասը Մահապարտները

Սանթիակօ քաղաքը, որ յետոյ Շիլիի մայրաքաղաքը եղաւ, Սպանիական Ամերիկայի ամէնէն գեղեցիկ քաղաքներէն մէկն է. փողոցները լայն են և զարդարուն. այս երկրին մէջ գրեթէ միշտ երկրաշարժ պատահելուն, իր տուները միայարկ են, ընդարձակ և օդաւէտ։ Քաղաքը կամուրջներով և արձաններով զարդարուած է, բանաստեղծական երեւոյթ մը ընծայելով դիտողին։

Սանթիակոյէ 45 քիլոմէթր անդին կը գտնուի Քօրաէլիէռ լեռները, որոնց կատարները յաւիտենապէս ձիւնի ճերմակ պսակով մը զարդարուած են։

1835 ժամու 5ին իրիկուան ժամը 10ին մօտ սոսկալի տաք մը կը տիրէր քաղաքին մէջ. հովի շունչ մը անգամ չկար և երկինքին վրայ ամպ չէր տեսնուեր։

Քաղաքը որ ուրախ, շարժուն էր միշտ, որուն ամէն կողմը ուրախ կանչ մը, կանացի անուշ ժպիտ մը, մէկ խօսքով եռուեփ մը և մեծ ոգեւորութիւն մը կար, կարծես հիմա ծանր խորութեան մը տակ կը հեծէր. բոլոր պատուհանները գոց էին և ամէն ոք կ'աճապարէր փողոցին մէջ, դէմքերնուն վրայ անորինակ և ցաւոտ արտայայտութիւնով մը։

Հոս հոն, փողոցներուն մէջ, կամ դուռերուն առջեւ խումբ մը մարդիկ հաւաքուած ցած ձայնով կը խօսէին։

Ամէն վայրկեան, հրամանատար սպաներ արագ կ'ընթային չորս կողմ։

Զինուորները զօրանոցները ձգած կը հաւաքուէին Մէյօրի հրապարակը, որ այդ իրիկուն անսովոր տեսարան մը կը պարզէր։

Վառուած ջահերը կարմիր ցոլքեր կը նետէին ամբոխին վրայ, որ լուռ և անշարժ մեծ պատահարի մը կը սպասէր կարծես։

Ամբոխը տակաւ կը բազմանար. ոչ մէկ ձայն կար. մինակ մերթ ընդ մերթ խուլ մրմունջ մը կը բարձրանար, որ սեւ գուշակութիւնն էր կարծես պայթելիք ահեղի փոթորիկին։

Մայր եկեղեցիին ժամացոյցը տասը զարկաւ։

Ցանկարծ հրապարակին վրայ խրտնուած ամբոխը երկու մասի բաժնուեցաւ զինուորներուն խիստ հրամաններէն, և մէջտեղը լայն միջոց մը մնաց։

Այս միջոցին կրօնական երգեր բարձրացան միօրինակ և ցած ձայնով մը և կրօնաւորներու թափոր մը ծայր տուաւ հրապարակին վրայ։ Կրօնաւորները յամրաբար կը քալէին երկու գիծի վրայ, գլխիկոր, ձեռքերնին իրենց կուրծքին վրայ խաչաձեւած և «ի խորոց սրտի» աղօթքը մրմնջելով։

Անոնց մէջտեղէն տասը հոգի կը քալէին մէյմէկ պարապ դագաղ բռնած։

Յետոյ հեծելազօրաց գունդ մը կաւգար, որուն կեդրոնը տասը հոգի, գլուխնին բաց, թեւերնին իրենց կողնակին կապուած, հակառակ դիրքով էշերու վրայ հեծած էին. ասոնց կ'առաջնորդէին մէյմէկ կրօնաւոր։

Զօրագունդերու հրամանատարներուն կենալու հրամանին վրայ, կրօնաւորները աջ ու ձախ բաժնուեցան, առանց իրենց մեռելական երգերը ընդհատելու, և դատապարտեալները մինակ մնացին հրապարակին վրայ։

Այս մարդիկը աւազակներ էին, որոնք ժողովուրդին անդորրութիւնը կը խանգարէին։

Սանթիակոյի բնակիչները տխուր յուսահատութեամբ և ծայրայեղ գութով մը կը նայէին այդ դատապարտեալներուն, որոնք հիմա էշերէն գետին իջուցուեցան, խոտովանուեցան, մինչեւ 50 զինուորներ իրարմէ 20 քայլ անդին շղթայ մը կազմեցին։

Երբ խոտովանութիւնը աւարտեցաւ, յանդգնօրէն ոտքի կանգնեցան և իրարու ձեռքէ բռնած մէկ գիծի վրայ շարուեցան՝ զիրենք սպաննելու համար պատրաստ կեցող զինուորներուն առջեւ։

Հակառակ զինուորներուն բազմութեան և խիստ հսկողութեան, բազմութիւնը տակաւ կը խռնուէր և սոսկալի աղմուկ մը կը բարձրանար չորս դի։

Զօրավար Պիւսթամանտ, որ այս մահատրսուռ արարողութեան կը նախագահէր, իր նիզակը վեր բարձրացուց և հրամայեց ետ մղել ամբոխը և հսկել որպէս զի ոչ ոք անբարեկարգութեան տեղի չտրուի։ Այս խօսքին վրայ զինուորները իրենց դէմքը ամբոխին դարձուցին և հրացանին դէպ ի անոնց՝ պատրաստ կեցան, մինչ ուրիշներ իրենց զէնքերը պատահաններուն և պաշտպանիներուն ուղղեցին, ուր բազմութիւն հաւաքուած էր։

Այն ատեն մահացու լռութիւն մը տիրեց ամէն կողմ, լռութիւն մը որ ոչ մէկ բառը կը կորսնցնէր այն մահավճիռին զոր դիւանապետը կը կարդար։ Մահավճիռին մէջ կ'ըսուէր թէ, այդ 10 հոգին աւազակներ ըլլալնուն համար պիտի սպաննուէին։

Երբ ընթերցումը աւարտեցաւ, ամէնքը մէկ «կեցցէ՛» գոչեցին։

Զօրավարը նոյն մը ըրաւ և թնդանակներու ադմուկը դատապարտեալներուն ձայնը անլսելի ըրաւ։

Հրացանաձգութիւն մը պայթեցաւ շանթի մը պէս, և 10 դատապարտեալները գետին տապալեցան վերջին աղէկաւոր ճիչի մը մէջ։

Զինուորները սկսան քաշուիլ իրարու վրայ դիզուած դիակներուն առջեւէն և զէնքերնին բարձր բռնած, նուագներուն ձայնով դէպ ի իրենց զօրանոցները ճամբայ ելան։

Երբ զօրավարը անհետացաւ իր գունդին հետ, ամբոխը խուժեց դէպ ի այն տեղը, ուր հասոնն մահուամբ պատժուածներուն դիակները ինկած էին։ Անոնց արիւնլուայ դիրքէն շատեր կը մեղքային զանոնք, մոռնալով այն պատճառները՝ որոնք մահ կը տրամադրէին յանցաւորներուն համար։

Բայց ժողովուրդն ալ սկսաւ տակաւ բաժնուիլ և ժամ մը ետք այդ բոնք ժողովուրդին անդորրութիւնը կը խանգարէին։

Սանթիակոյի բնակիչները տխուր յուսահատութեամբ և ծայրայեղ գութով մը կը նայէին այդ դատապարտեալներուն, որոնք հիմա էշերէն գետին իջուցուեցան, խոտովանուեցան, մինչեւ 50 զինուորներ իրարմէ 20 քայլ անդին շղթայ մը կազմեցին։

Երբ խոտովանութիւնը աւարտեցաւ, յանդգնօրէն ոտքի կանգնեցան և իրարու ձեռքէ բռնած մէկ գիծի վրայ շարուեցան՝ զիրենք սպաննելու համար պատրաստ կեցող զինուորներուն առջեւ։

Հակառակ զինուորներուն բազմութեան և խիստ հսկողութեան, բազմութիւնը տակաւ կը խռնուէր և սոսկալի աղմուկ մը կը բարձրանար չորս դի։

Զօրավար Պիւսթամանտ, որ այս մահատրսուռ արարողութեան կը նախագահէր, իր նիզակը վեր բարձրացուց և հրամայեց ետ մղել ամբոխը և հսկել որպէս զի ոչ ոք անբարեկարգութեան տեղի չտրուի։ Այս խօսքին վրայ զինուորները իրենց դէմքը ամբոխին դարձուցին և հրացանին դէպ ի անոնց՝ պատրաստ կեցան, մինչ ուրիշներ իրենց զէնքերը պատահաններուն և պաշտպանիներուն ուղղեցին, ուր բազմութիւն հաւաքուած էր։

Այն ատեն մահացու լռութիւն մը տիրեց ամէն կողմ, լռութիւն մը որ ոչ մէկ բառը կը կորսնցնէր այն մահավճիռին զոր դիւանապետը կը կարդար։ Մահավճիռին մէջ կ'ըսուէր թէ, այդ 10 հոգին աւազակներ ըլլալնուն համար պիտի սպաննուէին։

Երբ ընթերցումը աւարտեցաւ, ամէնքը մէկ «կեցցէ՛» գոչեցին։

Զօրավարը նոյն մը ըրաւ և թնդանակներու ադմուկը դատապարտեալներուն ձայնը անլսելի ըրաւ։

Հրացանաձգութիւն մը պայթեցաւ շանթի մը պէս, և 10 դատապարտեալները գետին տապալեցան վերջին աղէկաւոր ճիչի մը մէջ։

Զինուորները սկսան քաշուիլ իրարու վրայ դիզուած դիակներուն առջեւէն և զէնքերնին բարձր բռնած, նուագներուն ձայնով դէպ ի իրենց զօրանոցները ճամբայ ելան։

Երբ զօրավարը անհետացաւ իր գունդին հետ, ամբոխը խուժեց դէպ ի այն տեղը, ուր հասոնն մահուամբ պատժուածներուն դիակները ինկած էին։ Անոնց արիւնլուայ դիրքէն շատեր կը մեղքային զանոնք, մոռնալով այն պատճառները՝ որոնք մահ կը տրամադրէին յանցաւորներուն համար։

Բայց ժողովուրդն ալ սկսաւ տակաւ բաժնուիլ և ժամ մը ետք այդ սպաննութեան վայրը բացարձակապէս պարապ մնաց անապատի մը պէս։

Երկար ատեն սարսռեցուցիչ լռութիւն մը տիրեց Մայրի հրապարակին վրայ և յանկարծ խոր հառաչ մը արձակուեցաւ դիակներու կոյտին մէջէն, և ժգոյն, արիւնաուռած ու ցեխերէ սեւցած գլուխ մը բարձրացաւ այս մարդկային զանգուածէն վեր, որ կը փորձէր ինքզինքը ժողվել։

Զոհը, որ հրաչքով ազատած էր այս արիւնոտ պատիժէն, անհանդիստ ակնարկ մը նետեց չուրջը և ձեռքը անցընելով պաղ քրտինքներով թրջած ճակտին վրայէն.

—Տէ՛ր Աստուած, մրմնջեց։ Տէ՛ր Աստուած, ինծի ապրեցուր, ուժ տուր որ ապրիմ։

Այն ատեն, այս մարդը որ իր կարգնցուցած և դեռ կորսնցնելու վրայ եղող արիւնէն ոգի չէր կրնար կենսփախչելու համար, անբացատրելի քաջութեամբ մը սկսաւ ծունկերուն և ձեռքերուն վրայ առաջանալ դէպ ի մայր-եկեղեցին, ետեւը թաց հետք մը մը ձգելով։ Ամէն վայրկեան ան կը կենար շունչ առնելու համար և ձեռքը վերքերուն կը տանէր, որոնք աւելի եւս սաստիկ կը ցաւէին անոր այս շարժումներէն։

(Շարունակելի)

Ա Զ Դ

«Գիտակ»ի Մատուցիչը Տօնական Օրերու Հայ. Ս. Եկեղեցւոյ յոյժ շահեկան և օգտակար գրքոյկը, որ արժանի է ընթերցման մասնաւորաբար Մեծ Պասոց օրերուն, կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Մէրճան, Եալտըզ խան, թիւ 10, Առաքել էֆ. Գարրիկեանի գրատեսակը։ Գին՝ 5 ղ.։ Մէկ անգամէն 5 օրինակ գնողին 1 հատ նուէր կը տրուի։ Հասցէին կը վերաբերի ողբացեալ հեղինակին այրի տիկնոջ և իր որբերուն։

ՍԱՓՐԱՖԻՏԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՄԸ

Էսկ. Ումմ. ամէն ազգ. գոր.	32—33
» » էն եիւքսէք	32—31½
» » էն պշաղը	32—21
Բուսէլի չըմէնտ. ազգմ գրնա.	124 ¾
» » էն եիւքսէք	124—
» » էն պշաղը	123—⅜

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Բէժի ազգիսնը Օս. լիր.	—
Սիկարէթ Ա.	0—20
» Բ.	—90
Թրամվայ	6—05
Ժուրնանս	1—60
Օպլիկասիոն Թրամվայ	493—
Ասիւրանս	4—22½
Գոբբոտասիոն	0—06
Գումէրսիալ	0—11
Բրէսի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	266—
Լօրիսմ	89—
Պանգ Նասիոնալ ազ Կրէդ	419—
Թրանսվաալ	145—
Բրխթըմ Թահվիլթը	496—
Անսաալը չյմ ազգիսնը	12—60

ԱԳՋԷԼԷՐԻՆ ՖԻՑԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղ.տան	ղ. բր.
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	108—
Մէթալիք	106—
Ինկիլիզ ալթունը	110—
Ֆրանսըզ ալթունը	87—35
Բոլ	90—
Գրէմից ալթունը	51—06
Դարպոն գայմէսի	8—60

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՄԸ

Լօնտրա 5 մարտ

Ինկ. էսհամը Ինկ. լիրասը	91—75
Օսմ. » գաբանտը	29—63
» » Բ	60—25
» » Գ	31—75
Օսմանլը Պանդասը	14—
Մըսըր Տուլ. մութթահրաէ	107—50
Պուլկար իսթիգրազը	91—50
Գամպիո Բարիզ 3 այ վատէ	25—37
Թրանսվալ	5—62
Շաթրէթ	3—25

Բարիզ 5 մարտ

Ֆրնս էսհ. 3%ֆր.	100—25
Եէնի Օսմ. էսհամը գաբանտը	30—02
Բուսէլի չըմէնտիֆերի	127—
Իթալիա էսհամը	102—50
Բանքորիթէ Թիւրք	479—
Օսմանիյէ	—
Տուան Օթօման	475—
Սբանեալ	92—17
Թրանսվալ	144—50
Էժիպսիէն իւնիֆիէ	109—40
Զարթրէթ	87—50

Վիէննա 5 մարտ

Լօնտրա իւղերինէ գամպիո	240—30
Բուսէլի չըմէնտիֆերի ֆր.	119—
Օսմանլը Բէժի ազգիսնը	343—

Պէրլին 5 մարտ

Բուսէլի չըմէնտիֆ. (մարդ)	132—60
Լօնտրա իւղերինէ գամպիո	20—325

ԳԱՄԳԻՕ

Լօնտրա	109—37
Ֆարիզ 3 այ վատէ	22—87
Բիրլէն Մանատէի	21—86

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանգուցեալ Տիկին Վիրժին Պ. Կիւլպէնկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հեռեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են Հիւանդանոցիս.

Ազն. Քերովբէ էֆ. Գուլումճեան ի Պաղտատ 540 ղրուշ, Յովհաննէս էֆ. Պ. Գուլումճեան ի Մարսէյլ 108 ղրուշ։ Ընդհ. Գումար 27029 ղրուշ։

(Կնէ.)

* * *

(Շար.)

Կարապետ Բ. Կէօզիւմճեանի վաճառատան առանին գանձանակէն 99, 25. Կարապետ Բ. Կէօզիւմճեան, Պարոս Մամճեան, Թումիկ Կեսարեան 95. Օնիկ Ասլանեան, Բարեսէր ոմն 60. Յարութիւն Խորրութլեան 56. Տօքթէօր Միհրան Զարդարեան 54, Աստուածատուր Հարէնց 54, Ղազարոս Ճէնազեան 54, Միհրան Անասեան 54, Նարպէ Ճէղվէճեան 54, Մկրտիչ Սերվէնտ 54, Գէորգ Բիրանեան և որդիք 54, Տօքթ. Մկրտիչ Արզումանեան 54, Յովհաննէս Պոյաճեան 54, Գրիգոր Խան Շամամանեան 54, Ղազարոս Զբպլաքեան 47.50, Գալուստ Աթէտեան առանին գանձանակէն 42, Եղիա Ռ. Կիւմիւշճեան 40 ղրուշ։

(Շարունակելի)

Վ. Ե. Յակոբեան Անգլ-Հայ բառարանը ու Դպրոցի Գիրքը տես 4րդ էջը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

6 Մարտ 1903

Տրանս. 3%	(3% Français)	100 27
Բէժի	(Tab. Turcs)	376 —
Գոնսոլիտ.	(R. Turque D.)	30 15
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	127 —
Պանգ. Օթթ.	(Banque Ott.)	606 —
Թրանսվալ	(Transvaal)	144 50

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՏԻԿԻՆ ԹԷՐԷԶ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

Երէկ Բերա, Հայ-Հռովմէական Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր արարողութեամբ, տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը Տիկ. Թերէզ Ալիքսանեանի։ Եկեղեցին որ պատշաճապէս լուսազարդուած էր, նեղ կուգար յուղարկաւորներու խուռն բազմութեան, որոնց մէջ կը նշմարուէին Հայ, Յոյն և Եւրոպացի բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Եկեղեցական արարողութեան խորհրդանշանը կը պատկերանար, Ամէն ոք յանցաւոր Ադամի մը վիճակը կը նշմարէր իր վրան՝ յիշելով անդենական արատաքսումը անոր. հոգեւոր հին կեանքը նորի փոխելու համար զղջում և ապաշխարութիւն միայն կը քարոզէր եկեղեցիին պաշտօնեան։ Վէրվ.

ԲԵՐԱՑԻ երեք Ս. եկեղեցեաց մէջ՝ տեղւոյն Քարոզիչ Տ. Հմայեակ Սրբազան Դիմաքեան՝ Մեծ Պասքի առթիւ պիտի քարոզէ ըստ հետեւեալ կարգադրութեան,

Կիրակի առաւօտներ՝ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ՝ Ս. Պատարագի գրքի ընթերցումէն յետոյ ժամ 3½ ին միջոցները. Կիրակի երեկոյներ՝ Բանկալթիի գերեզմանատան Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ՝ երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ ժամ 9½ ին. Զորեքշաբթի առաւօտներ՝ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ՝ ճաշու ժամուն՝ ժամ 4ին, յատկապէս բարեպաշտուհի կանանց համար. Ուրբաթ առաւօտներ՝ առաջիկայ մարտ 7էն սկսեալ, Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն մէջ՝ «Արեւագալի» երգերէն յետոյ ժամ 3¼ի միջոցները։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ Մաղէի Զորրորդ թիւը հեռեւեալ բովանդակութեամբ.

Խմբագրական՝ Քաղաքագիտական.— Քնարերգութիւն (Ուսումնասիրութիւն) Ռ. Յ. Պէրպէրեան. — Մոռցուած էջեր՝ Երգ պարոյց (երկու քերթուած) ՍՐԱՊԻՈՆ Հէրիմեան.— Քրոնիկ՝ Լուրեր զանազան ու զարմանազան (Ոսանաւոր) ԱԲԻՍՈՂՈՄ.— Կ. Պոլսոյ հայ և յոյն դպրոցները 1790էն առաջ ՀՐԱՆՏ ԱՍԼԱՆՈՒՐ.— Սրամիտ մասնաւորներ՝ Ադամանդազարդ եղունգներ, Գիտութիւն և Գեղարուեստ՝ կեանքը և Մահը (գիտական տեսութիւն) ԳՐԻԶ.— Բաղդատական ակնարկ մը ռուս և անգլիական վէպերու վրայ.— Բանաստեղծութիւններ՝ Գերագոյն Տօնը ԱՐՏ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ.— Վերյիշում Լեւոն Քիրիշճեանի.— Տնտեսական կեանք՝ Շոգենաւային ընկերութիւններու առեւտրական սենեակը Ա. Գ.— Բաղաքական՝ Շաբթուան տեսութիւնը.— Հազարամեայ գիտելիք։

ԼՈՅՍԻ այսօրուան թիւը հրապարակ ելաւ հեռեւեալ բովանդակութիւնով.

Անո՛նք ալ մարդ են... ՎԱՀԱՆ ԹՕՇԻԿԵԱՆ.— Դարձը (Իրական կեանքէ) ՎԱՀՐԱՄ.— Արշալոյս (Ոսանաւոր) ՅՐ. Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ.— Մերկ ճամբորդը (Տեսակցութիւն մը Կիւսթավ Նակէլի հետ). ՄԵՏԱՔՍԱ.— Փոթորիկէն վերջ. ԼԻԼԱ.— Թեր ու դէմ կարծիքներ կիներու մասին, ԷՍ-ՍԷ.— Բերա... Քանքօրպա և Բ. Լուսթիւնեան՝ ԲԱՆԱԳՈՂ ԼՈՒՍԹԻՒՆԵԱՆ.— Փաղոցի մարդիկը, Մ. ՀԱՅԱԶԱՆ.— Դէս-Դէն։

ՀՐԴԵՀ

Այս գիշեր ժամը 1 ու կէսին ատենները Ղալաթիա Մսմանէ փողոցը շաքարագործութիւն ընող Յորկիին խանութին ծխնելոյզը բռնկեցաւ, սակայն հասած օգնութիւններու շնորհիւ, հրդեհին ծաւալելուն առաջքը առնուեցաւ։

կնալու չափ կարճամիտ չէր, բայց գոբծին կուգար խնդիրը մասին փոթթելը ու մինչեւ «առ որ անկէն արձգանգելը։ Գիտի հարցուի թէ ինչո՞ւ։ Եթէ մա՛ս կ'ուզէի ահա։ Ամէն բան «ինչո՛ւն» ուզեցէք, ղէկ մը արուցէք զայն հանուեցնելու համար ճշմարտութիւնը իր պաարի, խարուսիկ լութերէն։

Հոգաբարձուները պատճառներ ունէին դժգոհելու իրենց անօրէնէն որ նուռով սրատ կը վերաբերուէր վարժարանին նկատմամբ, և որ փախցունքներ կ'ընէր իր ժամերէն՝ ալլո՛ւր ալ դատախօսելով։ Ուստի, անանկ խօսք մը կը պաքտէր բերնէ բերան թէ Վանդականը ապագայ անօրէնն էր ատ դպրոցին։

Տնօրէնը վարժուհիին բողոքը Խարհուրդին գրաւոր կերպով։—քիչ մըն ալ վրդիրքով — հաղորդելէն յետոյ՝ անձամբ ալ ներկայացաւ, յաղթանակի մը յայտի ցոլքը նայուածքին մէջ։

Սակայն բաղդը միշտ ուղած կերպովդ չուգեր խաղալ։ Անդամներէն մէկը, բժիշկ և Գեղամը դարմանողը, քանքան մըն է փրցուց յանկարծ։ յետոյ, դէմքը լրջացած.

—Ինչ կը զրուցէք կոր, բարեկամ։—յարեց,— ե՛ս եմ անոր յանձնարարողը որ ամէն առեն բաց օդին տայ բերանը, մաքուր օդ չնչէ իր թոքի հիւանդութեանը համար։ Անոր ամուսնացած և զաւկի տէր ըլլալն ալ նկատի չառիք...։

Գապանճուն Զաքարիայի։ Ապահովապէս սա ելքին չէր սպասեր ան։

* *

Ծրջանիկ չա՞ռ եղած էր Տնօրէնը բայց երբե՛ք այս անգամուանին չափ։ Հիմա առիթը ուքովը եկած էր որպէս զի իր մրցակիցը չան պէս արաքքուի դպրոցէն։ Ա՛ս հեղու զրպարտութիւն չէ, եղելութի՛ւն կար մէջ տեղը։ Եղելութիւնը ի՞նչ էր Նայինք։

Իրիկուն մը տղայ մը վրան եկած էր և քաշուելով, խեղդնալով, հազար ձեւ ու գոյն ջանալով փոխել, խոստովանած էր թէ «միւսիւն» անպարկեշտ ընթացքի մը մէջ գտնուած էր իրենց հանդէպ, երբ յանցաւորութեան բերումով առջի իրիկուն ժամաւ մը չափ վար դրուած էին՝ իբր պատիժ տող գրելու համար։

—Քանի՞ հոգի էիք։

=Երկու։

Ի՞նչ խղճամիտ հարցաքննութիւն, Աստուծոյ համար։ Լմնցաւ, դատավճիռը տրուած էր։ Ու չունչը Գեղամի տունը առնելով իսկոյն, պատուախնդիր անձէնը սապէս խսած էր.

—Երեսասարդութիւն է, արուն է, կրնայ դառնալ. ատոր համար ընելիք չունիմ ձեզ, միայն թէ լուագոյն բանը ըրած պիտի ըլլաք դուք ձե՛ր կողմէն գիր մը մատուցանելով հոգաբարձութեան և խնդրելով ձեր պաշտօնէն հրաժարումը։ Ատ՛վ միայն կրնաք գոցել, միւսիւ Գեղամ, տխուր իրականութիւնը և փրկել վտանգուած պատիւնդ...։

Արուն է, կրնար դառնալ, վտանգուած պատիւ... կը ձարտէր թէ կը զառանցէր։ Գեղամ սկիզբները չէ թէ յուզում, հապա ուրիշ մարդու մը պատմութիւնը լսելու պարզ հետաքրքրութիւնը զգացած էր միայն. բայց երբ տուին առին քիչ մը ու Գեղամ խնդիրին տակը պրպտեց, սարսռաց ու ցնցուեցաւ զայրոյթի մը տարապայման հոսանքէն։ Ո՛սկից կուգար այս դաւառանութիւնը, որմէ՛ էր կիցը։ Այս երկրորդը առինէն չա՞տ հուժկու, չա՞տ պակուցիչ էր, մանաւանդ որ՝ ինչպէս կը լսէր դիմացինէն՝ խնդիրը չիմացող չէր մնացած, մի՛չեւ թաղականները։

—Ինծի սառգութի՛ւն պէտք է, վկայութիւն, փաստ, ապացո՛յց պէտք է,—կը գոռար վերջին պահուն Վանդական՝ աչքին սեւերը կորուած,—գործը գրեր ես, ըսին որոով չի՛ լմննար, կ'ըսուէ՝ գ կոր, աղուն ներկայութեա՛նը։ Լսելու եմ ես ինծի համար ըսուածները, աղուն ներկայութեա՛նը։ և հոգ չէ, ի՛նչով որ ըլլայ՝ հրապարակաւուժելու կամ չահեցո՛ւ եմ պատիւս։

=Դործը գործէն անցած է, բարեկամ։ Ոչ ոք փաստի պէտք ունի ալ։ Դուք իմին ըսածս ըրէք. անգամ մ'ալ կրկնեմ, տալիք հրաժարականդ ձեր փրկութիւնը պիտի ըլլայ։

* *

Աստուա՛ծ կայ վերը։ Իրենց դատումներուն մէջ բոլոր մոլորողներուն, զակատողներուն՝ ուշ կամ կանուխ Ա՛ն պիտի ըլլայ ուղեցոյց։ Ատոր համար է որ մեր հոգեկան անձկութիւններուն մէջ, սփփներուն գերագոյնը զգացած կ'ըլլանք, երբ աղաղակենք լեցուած սիրտով մը։

—«Աստուա՛ծ ալ վկայ, յանցաւոր չեմ»։

Քանի մը շաբաթ հոլովեցան այդ երեկոյէն ի վեր։ Տունը առանձնած, պաշտանէ զուրկ, գրպանը դատարկ, հոգին անհունապէ՛ս հիւծեւկած, լսելով մէկ կողմէն զաւկիներուն անուշ ձրուուղումը, միւս կողմէն շշոփելով անուանարկութեան մը կուտ պայարը ճակտին վրայ, ի՞նչ գիշերներ երկնեց Գեղամ, վհատութեան, թաքիծի և լկանքի ի՞նչ սեւ գիշերներ։ Տէ՛ր միայն գիտէ։

Իրիկուն մը սակայն, ամբաստանող աղան ժամէն կանչուեցաւ։ Քարոզիչ հայր սուրբը քահանայ մը և Թաղական մը քովը առած՝ խելօքիկ մը հարցափորձեց աղան։ Սուտ խօսողները Տիրոջմէն կը պատժուին, իրաւ ըսողները արքայութեան մէջ իրենց տեղի պիտի ունենան։ Բարի, առաքինի կղերականի խօսքեր կը քակուէին իր շուրթերէն։ Մինչ աղան հոգմամար ոտի մը պէս կ'երերակար կոխնած տեղը։ Դէմը սեղանին վրայ կը վառուէր Աւետարան մը իր նուռի գոյնթաւիչէ կապարիլովը, վրան Խաչելութեան պատկերը՝ անշարժ, ահաւոր։

—Ըսէ՛, աղա, կը կրկնէր եկեղեցականը, ու դի՛ր ձեռքդ ա գիրքին վրայ։ Եղածը եղածին պէս պատմէ։

Իրիկնամուտի շուքերը կ'աճէին երթալով ու կուգային լեցուել խուցին մթնոլորտը։ Ատուծոյ մատեանը լուռ կը սպասէր առին, երբ աղան վերջալոյսի այս հանդիսաւոր պահուն հրաժարում ցունց մը կրելով իր էութեան մէջ, կակազեց, թոթովեց և հեսկ ապա խոստովանանքը ըրաւ արցունքէ ուռած ձայնով մը։

—...Շա՞տ անառակ էինք երկուքս։ Միւսիւն մի՛չտ կը պատժէր մեզի... ընկերս իզմէ մենն է... միտքին դրեր է վրէժ լուծել...։ Սըսր ծառքէն ազատէ՛ինք մէյ մը, կ'ըսէր..., ինծի համոզեց, չա՞տ համոզեց որ ատա՛նկ խսիմ տնօրէնին առջեւը...։

Ու թեւը երեսին տարաւ, աչքերուն թացութիւնը թեւանիքովը սրբելու համար։

* *

Ցորվէպիս հաւատա՛, սիրելի ընթերցող, դոյ չկա՞յ հէյ։

Բայց ես այնչափ չե՛մ ցաւիր՝ միւսիւն պատիժէն պրծելու համար նենգաձէտ դպրոցականի մը մինչեւ այդ ցածութիւնը իջնելուն վրայ, որչափ պիտի ցաւէի սառ գերին վրայ խոյեանի մը՝ որ խիղճ չէր ըրած առիթէն օգտուելու և փո՛յթ տիզմի մէջ գլտորելու զաւկի, կնիկի տէր իր պաշտօնակիցը։ Ինչո՞ւ։ «Ինչու»ն տեսաք կարծեմ։ Վասն զի անիկա իրմէ՛ն աւելի ուղղամտութիւն և յարատեւութիւն ցոյց կուտար վարժարանի բարեկարգութեան համար։

ՏՆՕՐԷՆ։ Ի՞նչ կ'ըսէք, «տիանո՞վ թէ «այբ»ով գրենք այդ մարդուն պաշտօնը։

ԹԷՕՊԻՒ.

ԾՈՎՈՒ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպա այցելել ուզող Ամերիկացիի մը համար իր կատարելիք երկար ճամբորդութիւնը, քամահաճոյքի աղուոր ժամանց մըն է։ Նորանոր տեսարաններու գունագեղուն պատկերը, միաքի անանկ վիճակ մը կուտայ անոր որ, չա՞տ կը սիրէ տպաւորուիլ նորէն ու անծանօթէն։ Կիսագունդերը իրարմէ անջատող ջուրերու այն ընդարձակ տարածութիւնը ճերմակ էշի մը կը նմանի։ Ուղեւորութիւնը, այն միա՛կ միջոցն է, որով տարբեր երկիրներու մարդիկ, բարքերու և սովորութիւններու հոսանք մը կը տանին հետերնին՝ անկեղծապէս ու ասրճանաբար։ Այն պահուն, ուր մարդ կը ստիպուի ձգել իր քաղաքը, պարապութիւն մը կը զգայ իր շուրջը և դիմացի ծովեզերքը հազիւ ոք դրած, կը զգայ նորէն թէ նոր միջավայրի մը ժխորն ու աղմուկը զինքը կ'ողողեն։

Ճամբային ճամբորդութեան մէջ, տեսարաններու չարունակութիւն մը կայ. չղթայուած յաջորդութիւն մը անձերու և դէպքերու, որոնք կը շարունակեն կնանքին պատմութիւնը և կը մոռցնեն ճամբորդին բացակայութեան ու բաժանումին ցաւը։ Ճիշդ է թէ մեր ճամբորդութեան մէջ, երբ տակաւ կը հեռանանք մեր աշխարհէն, «երկարող չղթայ» մը կը քաշենք, բայց չղթան անխզելի է, կրնանք զայն օղակ առ օղակ հասցնել մինչեւ վերջը, և կը զգանք թէ ամէնէն վերջին օղակը տակաւին կը կապէ մեզ մեր ծննդավայրին հետ։ Բայց ահագին ծովու ճամբորդութիւն մը յանկարծ կը բաժնէ մեզ անկէ և առաջին վայրկեանէն կը գիտանանք թէ՝ հասատ կեանքի մը ամուր խարխսէն բաժնուած և անրսայգ աշխարհի մը մէջ ձգուած ենք։ Ան՝ ծոց մը կը բանայ երկու երկիրներու մէջ, ուր ճամբորդը անսայգ վերադարձէն անյոյս կեանք մը կ'ապրի։

Գոնէ ես այս տպաւորութիւնները ունեցայ, երբ ծննդավայրիս վերջին կապոյտ գիծը ամպի մը պէս կորսուեցաւ. ինծի անանկ եկաւ որ, ալ աշխարհին և իր պարունակութիւններուն մէկ հատորը գոցած էի, և ժամանակ ունէի խորհրդածելու՝ դեռ ուրիշ մը չբացուած։ Այդ երկիրն ալ որ հիմա տեսութենէս կը հեռանար, ինծի համար կը պարունակէր կեանքիս ամենանուիրական իրերը։ Ինչ փոփոխութիւններ կրնային տեղի ունենալ. նոր և իմ մէջս՝ հոն այդելելէս առաջ։

Հոի թէ ծովուն վրայ ամէն բան թափուր է. պէտք է որ այս բացատրութիւնը ուղղիմ։ Ան որ ամէն օր կ'երազէ և կը սիրէ անոնց մէջ թաղուիլ, այն ատեն ծովային ճամբորդութիւնը լեցուն է խորհրդածութեան նիւթերով, հոն կը պարզուին անդունդին և օդին այն հրաշալիքները որոնք միաքը աշխարհային իրարէն կը հեռացընեն։ Կը հրճուի՞ն՝ վանդակապատ տեղի մը կռթնելով և կամ հանդարտ օր մը, մեծ կայմի մը գագաթը մագլցելով՝ կը խորհրդածէ ժամերով, ամանային հանդարտ փչումին դէմ կը տեսնէ ոսկի ամպերուն դէզերը, որոնք ճիշդ հորիզոնին վրայ կը փայլին, նկարելու համար զանոնք իրրեւ մէկ քանի գեղեցիկ պատկերներ։ Կը դիտէ նոյնպէս մեղմ, տատանող կոհակները, որոնք կը թաւալին իրենց արծաթէ ալիքներուն փրփուրովը՝ երջանիկ եզերքներուն վրայ։

Վախով ու վտահութիւնով խառն զգացում մը ունեցայ, երբ նայեցայ խելապատյտ պատճառող բարձրութենէն վար՝ անդունդին ճիւաղներուն վրայ, իրենց տարօրինակ խաղերուն մէջ։ Ծովախզերու ահագին բազմութիւնները՝ որոնք նաւուն առաջակողմին վրայ կը թաւալէին, Դէլբինը որ յամրաբար կը բարձրացնէ իր խոշոր մարմինը ջուրին երեսէն վեր և կամ գիշատիչ չանաձուկերը, որոնք ոգիներու նման կապոյտ ջուրերուն մէջ կը խոյանան։ Երեւակայութիւնս կը կոչէր ամէն ինչ որ լսած կամ կարդացած էի ոտքիս տակ գտնուող ջուրի աշխարհին վրայ, այն թեւաւոր խումբերուն վրայ որոնք կը սաւառնէին իր անյատակ հովիտներուն մէջ, այն ահեւ ճիւաղներուն վրայ, որոնք երկրին բուն հիմերուն մէջ կը պտտուբտէին ու այն վայրի ուրուականներուն վրայ որոնք ձկնորսներուն և նաւաստիներուն պատմութիւնները կը սառուարացնեն։

Երբեմն Ովկիանոսին եզերքը սառող հեռաւոր մէկ նաւը՝ չնչին խորխորդածութեան նիւթ կ'ըլլար։ Որչա՞փ հեռաքրքրական է այնքարհային այս բեկորը որ կը փութայ միանալ շատ մը կեանքերու։

Օր մը, քանի մը տեսեւ բաներ նըշմարեցինք հեռուն։ Ընդարձակ ծովուն վրայ ամէն բան, որ աւելի ջուրին միօրինակութիւնը կը փոխէ, ուշադրութեան առարկայ կ'ըլլայ։ Տեսածնիս բոլորովին ջախջախած նաւու մը կայմն էր, որովհեւեւ թաչկինակներու պատուածքներ կը ցուցընէին թէ բազմութենէն ոմանք անոնցմով ինքզինքնին կայմին կապած էին իրենցմէ հեռացնելու համար ալիքներու սպառնացող վտանգը։ Նաւին անունը գիտցրնող ո և է նշան չի կար։ Հաւանաբար կանաբար նաւաբեկութիւնը ամիսներ առաջ եղած ըլլալու էր։ Սկսայ խորհիլ թէ ո՞ւր էին ուղեւորները։ Շատ կանուխ իրենց պայքարը վերջացած է, անոնք ընկղմած են ծովային փոթորիկին մէջ և հիմա իրենց ոսկորները միակ կը մնան անդունդին խորը, փայլուն ու սպիտակ։

Նաւաբեկութեան այս տեսարանը, ինչպէս սովորաբար կ'ըլլայ, շատ մը էջպիկներու նիւթ հայթայթեց։ Ամ տեսարանը մեզի ալ խորհրդածութիւններու մէջ թաղեց, մենք շատերը ծովային նմանօրինակ պատմութիւններ քրքրեցին։ Ասոնց մէջ հատ մը, զոր նաւապետը պատմեց, ամէնէն սաւելի ուշագրաւ թուեցաւ ինծի, ու հետաքրքիր, մարդ ընելու պատրաստուեցայ, ինչպէս շատ մը ուրիշներ ալ։ «Պատմութիւնս կարճ է, բայց նաւապետը։ Անգամ մը հաստատուն նաւով մը կը ճամբորդէի։ Նիու Ֆաունդլէնդի մէկ եզերքէն միւսը թանձր մէգ մը, որ ընդհանրապէս այդ մասերուն մէջ կը ծերէ, անգործութեան դատարկացուց մեր տեսողութեան գործարանը. հոգ չէ թէ շատ մօտաւոր կէտի մը համար իսկ. գիշերը, մեգը այնքան խտացաւ, բարդացաւ որ, մինչեւ իսկ նաւուն երկանքը նշմարել կարելի չէր։ Կայմին գագաթը լոյսեր վառել տուի ու մատնաւոր հսկողութեան մը տակ առի նաւը որպէսզի չըլլայ թէ ձկնորսի նաւակներու բաղխելով վտանգ հասցնենք անոնց։ Հովը սաստկացուն կը փչէր և մենք շատ արագութեամբ կը յառաջանայինք ծովուն մէջ։ Ցանկարծ դէտը յայտնեց թէ մեր առջեւը նաւ մը կը գտնուէր, ասկսին հազիւ կրցած էր իմացնել վտանգը և ահա երկու նաւերը իրարու զարնուած էին։ Գլտիկ երկկայմ նաւ մըն էր ան՝ խարիսխ ձգած՝ լոյն կողմը մեզի դարձուցած։ Բոլոր մարդիկը կը քնանային, առանց լոյս մը դրած ըլալու կայմին վրայ։ Մեր հսկայ նաւուն զօրութիւնը քանի մը վայրկեանի մէջ ծովուն յատակը իջեցուց զայն։ Անտարբեր՝ անցանք անոր վրայէն՝ կարելի եղածին չափ շուտ մինչ մեր ոտքերուն տակ նշմարեցի երկու, երեք կիսամերկ թշուառներ, որ ալիքներուն վրայ կը տարածուէին, խե՛ղճ մարդիկ, իբր թէ իրենց քունի անկողինին մէջ էին, ուրկէ կ'արթնցնային ասկայն աւա՜ղ... խեղդուելու համար։

Հովը օգնութեան աղէկաուր ձայներ կը բերէր մեր ականջին։ Երբեք չպիտի մոռնամ այն աղաղակները. քիչ մը ժամանակ անցաւ, մինչեւ որ նաւը դարձուցինք, այնպէս արագ, որ կարելի ըլլար շատ վերադառնալ հոն՝ ուր կը կարծէինք թէ նաւը խարիսխ նետած էր։ Թանձր մէգին մէջ, ժամերով թափառեցանք ծովուն վրայ։ հրացաններ պարպեցինք իբր նշան և մտիկ ըրինք թէ՝ կրնանք արդեօ՞ք ողջմնացողներէն դէթ մէկուն ձայնը լսել. բայց լռութիւնը յուսահատական էր։ Իր խորհրդաւոր վեհութիւնը ամէն գաղանիք ընկլուզած էր։»

Նաւապետին աչքերը արցունքով լեցուն ու մենք ալ լուզուած կը մտածէինք։

Կը խոստովանիմ որ այս պատմութիւնները ժամանակի մը համար իմ գեղեցիկ երեւակայութեանս վերջ տուին։ Գիշերուան հեա փոթորիկը կը սասկանար, ծովը կատաղաբար կը մռնչէր, խուժող ու կռուող ալիքներու սոսկալի ձայներ կը լսուէին. հեռաբզկտած մեքենան կը տիրէր, ու երբեմն ալ մեր գլխուն վերեւ, ամպերու սեւ ծալքը կը թուէր ճեղքուիլ՝ կայծակի լոյսն որ կը շարժէր փրփրացող ալիքներու վրայէն, և յաջորդող մթութիւնը աւելի սոսկալի կ'ընէր։ Որոտումները կը գոռային՝ ջուրերու խոյ, ահագին տարածութեանը վրայ, և կ'արձագանգէին ու կ'երկարձգուէին, լեռնանման ալիքներու գոգը։ Երբ այս մռնչող խոռոչներուն մէջէն նաւուն ատատնիրը կը տեսնէի. հրաչք մը կը թուէր ինծի կարծես, երբ ան իր հաւասարակշռութիւնը և թեթեւութիւնը կարող կ'ըլլար պահելու։ Առագաստակալը ջուրին մէջ կը մարձէր, նաւուն առաջակողմը գրեթէ ալիքներու տակ կը թաղուէր։ Երբեմն սպառնալից կոհակ մը պատրաստ կը թուէր զանիկա խորտակելու, բայց կայմին մէկ ճարտար շարժումը՝ նաւը խորտակումէ կը պաշտպանէր։

Երբ խցիկս վերադարձայ, այդ ահարկու տեսարանին պատկերը վիս կը հալածէր, ծովուն մռնչիւնները նաւուն կազմուածքներուն մէջէն թաղման կոծերուն նման կը հնչէին։ Կայմերուն ճարճատիւնը, խցիկներուն հեծեծանքները, երբ նաւը կը ատգնապէր թաւալող ալիքներու մէջ, ահարկու էին։ Նաւուն կողերուն վրայ խուժող դնդողներուն որոտումը կը լսէի ու ինծի անանկ կուգար թէ մահը՝ կատղած՝ կը յարձակէր այս որսին վերայ։ Լոկ գամի մը ելլելը, քարի մը բացուածքը կրնար անոր մուտքը արգելել։

Սակայն հանդարտ ծովով և հեշտ զեփիւռով գեղեցիկ օրուան մը յաջորդումը՝ բոլոր այս չարագուշակ մութածութիւններուս վերջ տուաւ։ Անկարելի է դիմադրել ծովուն գեղեցիկ օդին և հովին ուրախացուցիչ ազդեցութեանը։ Երբ նաւը զարդարած է իր հողմալից առագաստներով և ինքարագաբար կը սուրայ ալիքներու վերայէն, ան ատեն, ահ երանագին գեղեցկութեան մը պայծառ ճառագայթումը կ'արփուեւէ հոգին...։

Կրնայի ծովային ճամբորդութեան յատուկ երեւակայութիւններով հատոր լեցնել, որովհետեւ ինծի համար ալ գրեթէ չարունակուն երազ մըն է տարկա, գրականօրէն, բայց ցամաքին վրայ է որ պիտի կրնամ ընել սա բանը։

Աղուոր, ծիծաղկոտ առուս մըն էր. կայմին գագաթէն յուզող ձայն մը ցամաք հասնելիս աւետեց։ Մի միայն փորձառուները կրնան գաղափար կազմել այն զգացումներուն հեշտ հաստատութեանը վրայ, որոնք կը խուժին Ամերիկացիի մը միաքին մէջ, երբ առաջին անգամ կը տեսնէ Եւրոպան։ Այս անունին լոկ յիշատակութիւնը զուգորդութիւններու հատոր մը կը բանայ։ Անիկա խոստումներուն «Աւետեաց Երկիրն» է լեցուն ա՛ն բաներով, որոնց վրայօք մարդ տղայութեան ատեն լսած ու աշխատութեան տարիներուն մէջ խոկացած ու երազած կ'ըլլայ։

Այդ ատեն մինչեւ ժամանումի վայրկեանը, ամէն բան տենդոտ հետաքրքրութեանս առարկան էր։ Գաւերազմական նաւերը պահպան հսկաներու նման եզերքներուն երկայնութեամբը կը չրջէին։ Իլանտայի հրուանդանները դէպի ջրանցքին ներսերը կը ցցուէին։ Կալէսի ամպածոր լեռները կ'երեւին հեռուն, բոլոր ասսնք խիստ հետաքրքրութեան մը առարկայ կրնային ըլալ։ Երբ Մերսիէն ներս նաւարկեցինք, ակսայ հեռադիտակով դիտել եզերքները, ուր գեղեցիկ, թփուտ և կանանչուներով չրջապատուած հիւղակ մը հիացումս դրաւեց։ Տե՛սայ քաջալերուած աբաբյարան մը, որ ծածկուած էր բաղեղներով, նաեւ գիւղին եկեղեցւոյն զանգակատան նրբաւարտ ծայրը, որ չրջակայ բլուրի մը գագաթին բարձրութեանը կը հաւասարէր... Բոլոր ասոնք Անգլիոյ յատկանշական յատկութիւններն էին։

Ծովը այն սահման նպաստաւոր էր որ, չոգենաւը չուռով կրցաւ նաւահանգիստ մտնել։ Հոն ժողովուրդը խռնուած էր, ամենայն ոմանք լակ դիտողներ էին և ոմանք բարեկամներու կամ ազգականներու անհամբեր սպասողներ։ Կրցայ ճանչնալ այն վաճառականը, որուն անուան նաւը դրկուած էր՝ իր կնճռոտ ճակատին և անհանդարտ երեսոյթին։ Ձեռքերը գրպանը դրած, խոհուն կերպով կը սուլէր և կ'երթեւեկեր փոքր միջոցի մը մէջ, որ իրեն արուած էր ամբոխին իբր յարգանք իր առժամեայ կարեւոր դիրքին։ Կրկնակի ուրախութեան ձայներ և բարեւներ կը փոխանակուէին եզերքին և նաւուն միջեւ, երբ կը պատահէր որ բարեկամներ զիրար կը ճանչնային։

Մասնաւորապէս դիտեցի պարզ հագուստով դեռատի կին մը, որ իր ընթացքով աւելի կը չահագրգռէր զիս. բազմութեան ճիշդ առջը կեցած էր, աչքերը նաւուն վրայ սեւեռած, իբր թէ չուռով տեսնել կ'ուզէր իր բաղձացած մէկ դէմքը։ Ցուսախաբ և յուզուած տեսայ զայն երբ տկար ձայն մը անոր անունը կ'արտաբերէր։ Այդ ձայնը այն աղքատ նաւաստիինն էր, որ ամբողջ ճամբորդութեան միջոցին հիւանդ պառկած էր ինծուն մէջ, ամէն մարդ համակրած էր անոր։ Երբ օդը գեղեցիկ ըլլար, իր սեղանակիցները խշխիկը նաւուն տախտակամածին վերայ կը փռէին, չուք տեղ մը, բայց վերջը երբ հիւանդութիւնը սասկացաւ, առկախ մահճակալի մը մէջ դրին. անոր միակ փափաքն էր չի մեռած տեսնել անգամ մը իր կինը։ Տախտակամածին վրայ բերուած էր. երբ գետէն վեր նաւարկեցինք և հիմայ կայմերու պարաններուն կրթնած՝ իր դէմքը ոյնքան հիւծած, գունատ և մեռելատիպ էր որ, զարմանալի չէր թէ նոյն իսկ իր սիրելիին աչքէ՝ չկրցաւ զինքը ճանչնալ, այլ միայն անոր ձայնէն ցնցուած՝ անոր վրայ սեւեռեց աչքերը, որոնց մէջ ախորժանքի ամբողջ հաստոր մը կը կարդացուէր։

Հիմա ճանապարհնք և աղմուկ միասին կար ամէն կողմ. ծանոթներ իրարու կը հանդիպէին, բարեկամներ զիրար կը բարեւէին, գործի մարդիկ կը խորհրդակցէին, ատոնց մէջէն ե՛ս միայն անգործ և լռիկ էի, ո՛չ դիմաւորող բարեկամ մը ունէի և ոչ ալ ծիրելի մը, որմէ կարենայի ոգնութիւն, այո՛, թէեւ նախաբերբեր երդիրին վրայ ոտք՝ կոխած էի, բայց զգացի թէ օտարական մըն էի հոն։

Թարգ. Ա.Ա.

ՄԱՐԻ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿԸ

ԱՒԱՐՏԵՑԱՒ

Կազմի ափսաուութիւնները հագիւ երկու տարաբէջ կ'աւարտին։ Այն ատեն պիտի ծանուցանենք մեր ընթերցողներուն թէ, ի՛նչ միջոցով պիտի ստանան մեր նուէրը «Աշխարհաբար Նարեկը»։

ՏԷՐ և ՏՆՕՐԷՆ
ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

Ո՞Վ ԷՐ ԶՈՂԱ

— Անքարոյական վիպասան մը,
— Վրան բաց գրող հեղինակ մը,
— Կեանքին աղտոտութիւնները միայն տեսնող գրագէտ մը.

Այսպէս պիտի պատասխանեն անուշա՛ ասնք, որոնք ԶՈՂԱՆ քնա՛ կարդացած չեն և ուրիշներու դատաստանով վճռելու տկարութիւնը ունին։

Նախ սա պէտք է գիտնալ թէ՝

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

սովորական գրագէտ մը չէ. անիկայ բոլորովին նոր ճամբու մը հետեւած է վիպասանութեան մէջ և հիմնած է դպրոց մը՝ ԲՆԱԳՐԱՏՈՒԹԻՒՆԸ, որ Զոլայի անունէն անբաժան պիտի մնայ յաւէտ։

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱՑԻ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ ՇԻՏԱ՞Կ Է ԹԷ ՍԽԱԼ

Ասիկայ այնչափ ծեծուած խնդիր մըն է որ չարժէր մեր կողմէ ո և է դիտողութիւն ընել հոս, քանի որ նոյն իսկ մեծանչչի վիպասանին մահուանը առթիւ, արդէն երկարօրէն գրեցինք անոր գրականութեան և դպրոցին նկատմամբ։

ՍԻՐՈՑ ՄՈԼՈՐԱՆՔԸՆ ԵՄՔ — որ քանի մը օրէն կ'աւարտի — իբր Մանչոտի թերթն պիտի հրատարակենք.

ԲՆԱԳՐԱՏ ՎԱՐՊԵՏԻՆ
ԷՄԻԼ ԶՈԼԱՑԻ

ամէնէն ժողովրդական և ամէնէն առատդիր մէջ վէպը, գաղափար մը տալու համար մեր հասարակութեան թէ, ինչ է Զոլայի գրականութիւնը, գրելու ինչ եղանակ ունի ան, որ այսչափ խրթնանքի և միեւնոյն ժամանակ փառաբանանքի արժանացած է միշտ, գաղափարներու տարբերանում մը առաջ բերելով իր ընթերցողներուն մէջ։

Մեր այս ձեռնարկը բոլորովին նորութիւն մըն է մեր լրագրութեան համար, քանի որ այսչափ հռչակ հանած հեղինակի մը և ո՛չ մէկ երկը հարիւր վերածուած է ցարդ, և Հայ հասարակութիւնը առանց չդողալի համոզումի, ուրիշներու խօսքին է որ կը դասէ, կը դասապարտէ ԶՈՂԱՆ

ԲՆԱՊԱՏՏ ԴՊՐՈՑԻՆ
ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ՎԱՐՊԵՏԸ

առանց մտէն ճանչցած ըլալու զայն։

„ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ՆՈՐ ԹԵՐԹՈՆԸ
ԷՄԻԼ ԶՈԼԱՑԻ ՄԷԿ ՎԷՊԸ

առիթ կուտայ ընթերցող հասարակութեան գաղափար մը գոյացնելու «քնապաղ» դպրոցին ալ վրայ և անոր համեմատ իրենց դատաստանը ընել այն դպրոցին վրայ, որ ԺԹ. դարու գրական գլխաւոր հոսանքը կազմած է։

Հետեւաբար այլ եւս անծանօթ մը չպիտի մնայ ԶՈՂԱ, որուն

ԱՄԷՆԷՆ ՅՈՒԶԻՉ ՆԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԺ ՄԷԿ ՎԷՊԸ

որ գլխաւորաբար ամուսնական առամի մը շուրջ կը դառնայ, պիտի ըլալ բոլորովին նոր Թերթոնը

ՄԱՆԶՈՒՄԻՒ ԷՋԵՐԵԱՐԻ.